

TÜTÜN EKSPERLERİ DERNEĞİ BÜLTENİ

SAYI: 30 TEMMUZ - AGUSTOS - EYLÜL 1996

İçindekiler

• Merhaba.....	2
• I. Balkan Tütün Konferansı	3
• Türkiye'de Tütün Üretimi Endüstrisi ve Ticareti.....	3
• Tömbeki Üretimi	4
• Türkiye Avrupa Birliği Konuşuyor.....	7
• Zimbabwe Tütün Pazarı Kuralları I	9
• Tütün Platformunu Destekleyelim	12
• Tütün Üretim ve Satışı Kooperatifler Tarafından Düzenlenmeli	12
• İşletmelerde Eğitim ve Geliştirme İşlevi.....	13
• Basından Seçmeler	14
• Bunları Biliyor musunuz?	16
• Tütün ve Sigara Üzerine Çeşitlilikler	17
• Yenice	18
• Bizden Haberler	20
• Bulmaca.....	23
• 18. Dönem Mezuniyet Aramızda.....	24

Ön Kapak Fotoğraf:

Mustafa SEYDIOĞULLARI
Adiyaman-1993

- Gönderilen yazılar yayınlansın ya da yayınlanmasın iade edilmez.
- Yazılardan ve çevirilerden doğacak sorumluluklar sahiplerine aittir ve kaynaklar belirtilmelidir.
- Gönderilen yazırlarda, yayın kuruluşu gerekli gördüğü düzeltmeyi yapmaya yetkilidir.
- Yayınlanan yazırlardan kaynak gösterilerini alıntı yapılmabilir.
- Tütün Eksperleri Derneği üyelerine ve yazılı talepte bulunan TEYO öğrencilere ücretsiz gönderilir.
- Reklamlar fiyatları ve şartları anlaşmalarla belirlenir.

TÜTÜN EKSPERLERİ DERNEĞİ
adına

Sahibi ve Yazışları Müdürü
Ahmet Hamdi GÜMÜŞ

ADRES:
1434 Sokak No: 9/10
35220 Alsancak - İZMİR
Tel: 0.232. 463 97 57 - 463 97 56
Fax: 463 97 56
Haberleşme Adresi:
P.K. 192 Basmane - İZMİR
Dizgi - Tasarım:
Güney Ajans • 0.232. 463 30 80
Baskı: Uşşak Matbaası • 421 86 33

Merhaba

Sizlere bir kez daha merhaba demekten mutluyuz.

En son merhaba dememizden bu yana ülkemizde bir hükümet değişikliği yaşandı. Birkaç ay aradan sonra tekrar Tekel'den sorumlu Devlet Bakanlığı görevini üstlenen Sayın Nafiz Kurt'u ve yeni dönemin ilk icraatlarından olan, Yaprak Tütün İşletme ve Ticaret Müessesesi Müdürlüğü görevine atanın meslektaşımız Oğuz Çelik'i kutluyor, kendilerine başarılar diliyoruz.

Yillardan beri telaffuz edilen ancak bir türlü somut sonuçlar alınamayan Tekel Tütün Eksperleri Çalışma Yönetmeliği'nin hazırlanarak hayatı geçirilmesi çabalarını Yaprak Tütün Müessesesine sürdürdügünü öğrenmiş olmak bizi son derece sevindirdi. Çalışmanın Sigara Sanayii İşletmeleri Müessesesi Müdürlüğün'de görevli meslektaşlarımızı da kapsayacak şekilde olması gerektiği yönündeki düşünce ve çabamız devam etmektedir.

8.2.1994'te yayınlanan Tekel Çalışanları Yönetmeliğindeki bazı maddelerin iptali isteği ile Danıştay nezdinde açtığımız davanın, talebimiz aleyhine sonuçlandı taraflımıza tebliğ edilmiştir.

Tekel Genel Müdürlüğü Yonetim Kurulu'nun 1.8.1996 tarih ve 729 Sayılı Kararı ile sözleşmeli personelin ücretleri ile ilgili olarak yapılan iyileştirme kapsamında "eşit işe eşit ücret" prensibi yönünde olumlu bir adım atılarak, aynı yetki ve sorumluluklara sahip eksperler ile tütün teknoloji mühendislerinin ücretleri arasındaki fark kapatılmıştır. Bu olumlu gelişme yapılırken gözden kaçığına inanlığımız Yaprak Tütün İşletme Müdür Muavinlerine verilen ücretlerin hiyerarşik yapı ile bağdaşmayan bir seviyede tutulmasından duyduğumuz rahatsızlılığı, yazılı ve sözlü olarak yöneticilerimize ifade etmiş bulunuyoruz. Yıllarca eksperlik yaparak değişik görevler üstlenmiş, daha sonra terfi ettirilecek müdür muavinliği görevine atanmış bu arkadaşlarımızın mağduriyetlerinin en kısa sürede giderileceğine inanıyoruz. Bu kapsamdan olarak halen 2. ve 3. derece İşletme Müdürleri'nde çalışan meslektaşlarımızın da alındıkları ücretler hususundaki sıkıntılıları ortadadır. Bu müdürlerin derecelerinin yükseltilmesi yönünde çalışmalar yapıldığını öğrenmiş olmaktan da son derece mutluyuz. Dileriz konu çözümlemene kadar takip edilir.

TEYO 18. dönem mezunlarını verdi. Yeni meslektaşlarımızı kutluyor, iş hayatlarında başarılar diliyoruz. Bu arkadaşlarımızın bir bölümünün özel sektörce istihdam edildiğini görmekte de mutluyuz. Dileriz bu şekilde üretmeye katılan meslektaşlarının sayısı giderek artar. Onlara bu fırsatın verilmesinde katkısı olanlara teşekkür ediyoruz. Üç yıldan beri yeni "Eksper/Tütün Teknoloji Mühendisi" almayan Tekel İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün, ihdas edilen 50 kişilik kadrolarla ilgili yasal prosedürü bir an önce tamamlayarak bu kadroları doldurmasını ve Genel Müdür Sn. Mehmet Akbay'ın görüşmemizde ifade ettikleri 130 kişilik kadro taleplerinde de israrçı olmalarını bekliyoruz.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yıllardır görev yapan arkadaşlarımızın tayin taleplerinin de en kısa zamanda istekleri doğrultusunda gerçekleştirileceğini umuyoruz. Yeni eksper alımlarının bir an önce yapılmasının idareyi bu konuda da rahatlatacağı açıktır.

Sayfalarımız arasında, denneşimiz temsilcilerince de izlenen ve Bulgaristan'da toplanan, I. Balkan Tütün Konferansı ile ilgili haberleri, tebliğ özetlerini bulacaksınız. Türk tütüncülüğünün Uluslararası platformda temsil eden hocalarımızı kutluyoruz. Yalnız bu tebliğlerde Türk tütün sektörünün en büyüğü olan Tekel kurumundan "özel sektörce alınmayan tütünleri alan" bir alıcı olarak bahsedilmesini, Tekel'in sadece destekleme alımı yapan bir kurum gibi gösterilmesinin haksızlığını olduğunu ve bundan rahatsızlıktan duyduğumuzu belirtmek isteriz.

Tekel Mütettişleri Derneği'ce "MAZRUF" adı ile çıkartılmaya başlanan ve bugünden 4. sayılı neşredilen bülteni hazırlayanları kutluyor, yayın hayatına hoş geldiniz diyoruz. Mazruf'un ve Bülténimizin Tekel İşletmeleri Genel Müdürlüğü çatısı altında sadece kendi meslektaşlarının değil, tüm sektörün sesi olacağına inanıyoruz. Bir "Milli Tütün Politikası" oluşturularak hayatı geçirilmesi doğrultusunda her türlü işbirliği ve katkıya hazırız. Bu dayanışmanın gerçekleşeceğine de inanıyoruz. Mazruf'un 3. sayısının Merhaba köşesinde dile getirilen Bitlis örneği, meslektaşlarımız arasında alınmamala neden olmuştur. Vekaleten yapılan ve sürekli değişim yöneticiler konusu birimlerde yıllardır dile getirdiğimiz bir problemdir. Bunun da çözümü bir türlü çıkartılmayan "Tütün Eksperleri Çalışma Yönetmeliği"dir. Anılan yerde görevlendirilen arkadaşımızın eksiklikleri ortaya koymak alımları başlatmadığı da bir vakaadır. Ayrıca, örnekteki ilimizde yapılan son müdür Muavini atamasının "niteliği" konusundaki değerlendirmeyi de merak ediyoruz. Meslektaşlarımızın Doğu ve Güneydoğu alımlarında yıllardır çektileri sıkıntılıları, birkaç yıldır nezaret görevi ile paylaşan mütettişlerimizin de hangi koşullarda ve ne özverilerle görev yaptığımızı daha iyi anladıklarına inanıyoruz.

Son günlerde basında sıkça yer alan ABD Başkanlık seçimlerinde sigara karşıtı kampanyalarla seçim kitlelerini etkilemeye çalışan başkan adaylarının tavri ile, sigara üreticisi devlerin mücadelemini ibrete izliyoruz. Kendi ülkelerinde oy toplayabilmek için sigaranın insan sağlığı üzerindeki etkisini kullanınların, ülkemizi çok iyi bir pazar olarak göstermeleri ve ülkemizdeki sigaraya başlama yaşıının 11'lere inmesindeki payları düşündürürür.

Bülténimizin sayfaları arasında Yenice'nin öyküsü ile meslektaşlarımızın hazırladığı, Tömbeki tütünlerinin tanıtılması ve Zimbabwe tütünlerinin alım sistemlerinin nasıl olduklarını, ayrıca işletmelerde eğitimin önemini vurgulayan yazıları zevkle okuyacağınızı inanıyoruz.

Bir sonraki sayıda buluşmak dileği ile sağlıcıkla kalın.

YÖNETİM KURULU

I. BALKAN TÜTÜN KONFERANSI

Meksika, İtalya, Amerika, Belçika, Japonya, Romanya, Yunanistan, Makedonya, İsrail, Fransa, Hollanda, Almanya, Yugoslavya, Ukrayna, Çek Cumhuriyeti, Rusya, Bulgaristan ve Türkiye'nin katıldığı I. Balkan Tütün Konferansı, 16-18 Temmuz 1996 tarihleri arasında Bulgaristan'ın Sandanski kentinde gerçekleştirildi.

Toplantıda; derneğimiz, yönetim kurulu üyeleri Faruk GÜLPINAR ile Ruhi ÖNER ve meslektaşımız İsmail YAZGI tarafından temsil edilirken, Tütün Eksperliği Yüksek Okulu'nu temsilen de müdür yardımcısı Yard. Doç. Dr. Reşat APTİ, ihracatçılar Birliğinden Sebahattin Gazanfer ve Deniz ERGÜN, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinden Prof. Dr. Seval SEKİN ve Alp PEKSÜSLÜ, Bornova Zirai Karantina Müdürlüğü'nden Doç. Emin ONAN, Dış Ticaret Müsteşarlığından Çağrı KÖSE-YENER katılmışlardır.

Tütüncülük adına son derece yararlı geçen toplantıda tebliğler; "Bal-

kanlarda Tütün Endüstrisi, Tütün Genetiği ve Yetiştiriciliği, Bitki Koruma ve Strese Dayanıklılığı, Tarım Teknolojileri, Teknoloji ve Yöntemler" ana temalarını kapsıyordu.

Türk delegasyonu olarak toplantıya Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümünden katılan Prof. Dr. Seval SEKİN, "Türkiye'de oriental tütünlerin nasıl kurutulduğu" konusunda; Ege İhracatçılar Birliği temsilcisi Sebahattin GAZANFER'in ise "Türkiye'de tütün üretimi, endüstrisi ve ticareti" konusundaki tebliğlerini sundular.

Balkan ülkelerinin oriental tütünü önde plana çıkararak yoğun ve düzenli çalışmalarının yanısıra, dünya çapında artık her ülkenin üretimine az çok önem verdiği Flue-cured ve Burley tütünlerinin de tartışıldığı toplantıların dünya tütüncülüğine önemli katkılar sağlayacağı kanaatindeyiz.

Tütünü ilk safhasından alarak sigara boyutuna gelinceye kadar geçen dönemde yaşanan değişimlerinin her yö-

nüyle değerlendirildiği Balkan Tütün Konferansı'nın ikincisinin, iki yıl sonra İzmir'de yapılması karara bağlandı.

I. Balkan Tütün Konferansı'nın en önemli sonucu; Türkiye, Bulgaristan, Romanya, Makedonya, Yugoslavya ve Yunanistan'ın katılımıyla "BALKAN TÜTÜN ÜRETİCİLERİ BİRLİĞİ" oluşturulmasının kararlaştırılmasıydı.

Birliğin amacı, "Tütünün ilk safhasından sigara haline gelinceye kadar her konuda yoğun bir dayanışmanın yaşanması ve ortak bir politikanın uygulanması" olarak ifade edilmiştir.

İlke olarak son derece sağlıklı bir görüntü yaratmak; Balkan Tütün Üreticileri Birliği Sözleşmesinin günümüzün değişken politikalarından olumsuz etkilenmemesi en büyük temennimizdir.

Konferansa baktığımızda böylesi organizasyonların her zaman tütüncülüğe katkısı olacağına inandığımızdan, bu tip toplantı ve konferansların devamlılığını zorunlu görüyoruz.

TÜRKİYE'DE TÜTÜN ÜRETİMİ ENDÜSTRİSİ VE TİCARETİ

I. Balkan Tütün Konferansı 1996

Tebliğ Özeti

S. Gazanfer, S. Sekin, D. Ergün, N. Gürel

Tütün İhracatçıları Birliği

E.U.Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü

Çeviri: İsmail YAZGI Tütün Teknoloji Mühendisi

Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinin beside yaklaşıklık 20 civarında çeşit ve alt çeşit oriental tütün yetiştirilir. Aşağı yukarı üretilen tütünler arasında belgeli ve belgesiz 70 çeşit kültür vardır.

Türkiye, Dünyada en çok tütün üreten altıncı ülkedir. Bu üretim seviyesi ile Türkiye, Dünya üretiminin yaklaşık %5'ini üretir. Fakat nisbeten son yıllarda yüksek alım fiyatları, yükselen üretim ve aşırı seviyedeki stok problemleri birleşerek çok ciddi bir tıkanıklığa neden olmuşlardır. Bu güçlüklerin yenmek için bir dizi tedbir almakla problemlerin bir kısmını çözmek mümkün olabilecektir. (Bu tedbirler; üretim planlaması, alım fiyat sistemini yeniden ayarlamak, eldeki fazla stokların nispeten düşük fiyata satılması v.b. gibi)

1994 yılında planlanan, 494.298 ekicininin 226.000 hektar alanda yetişirdiği 187.733 ton tütün alınmıştır. 1994 üretiminde ayrıca 5000 ton Flue-cured ve Burley çeşidi tütün üretilmiş olup, bu miktar toplam üretimin %2.6'sı kadardır.

Türkiye'de yaprak tütün pazarlaması iki kanuna göre düzenlenmektedir. 1177 Tütün ve Tütün Tekel'i Kanunu ve destekleme görevini bir devlet monopolü olan Tekel'e veren 196 Sayılı Kanun.

Üretici pazarlarında tütün alımları, liberal pazar ve serbest rekabet koşullarında gerçekleşir.

Ulkemizdeki fiyat uygulamaları 1992'ye degen bir takım değişikliklere tabi olmasına rağmen 1992 yılında "baş fiyat" sistemi terkedilmiştir. Yerine gelen yeni fiyat sistemi ile hedef fiyat ve müdahale fiyat tanıtılıp üreticilerin bu iki fiyatla yapılan ödeme farklılıklarını sezip adapte olmaları sağlanmıştır.

Özel sektör ekici tütün piyasalarından ihraç etmek için tütün alındıktan sonra kalan tütünler özel sektörce alınmadığında, bu üçlü bağlamda Türk monopolü tarafından alınır.

Özel sektör alımları bir takım faktörlere bağlı olarak yıl dan yıla (örneğin alım fiyatları, dış ülkeden gelen alım talepleri vb.) değişir. Bununla birlikte not edilecek bir faktör de çok uluslu şirketlerin özel sektörden alım payının artmasıdır.

Alınan bu tütünler özel sektörde ve devlet monopolünde işlemeye tabi tutulur.

Takriben alınan oriental tütünlerin yarısı ihraç edilir. Ülkemizin en büyük müşterileri U.S.A. ve E.C. ülkeleridir.

Toplam ihracatın %90'ı Ege bölgesi tütünlerindedir.

TÖMBEKİ ÜRETİMİ

Ömer REİS

Tütün Teknoloji Mühendisi

Tömbeki kullanımı çok eski yıllara dayanır. Ekim alanları İran'ın İsfahan ve Suriye'nin Lazkiye kenti civarıdır. Dünyaca tanınmış üstün kaliteli tömbeki, İsfahan tömbekisidir. Onu Lazkiye tömbekisi takip eder.

2.ci Dünya Savaşı'na kadar yurdumuzda tömbeki ekimi yoktu. O yıllarda ve öncesinde tömbeki ihtiyacımızı İran ve Suriye'den ithal ederek sağlamak istik. 2.ci Dünya Savaşı yıllarında ithal zorluğu karşısında İsfahan'dan tohum elde ederek yurdumuzda tömbeki yetişirilmeye başlanmıştır.

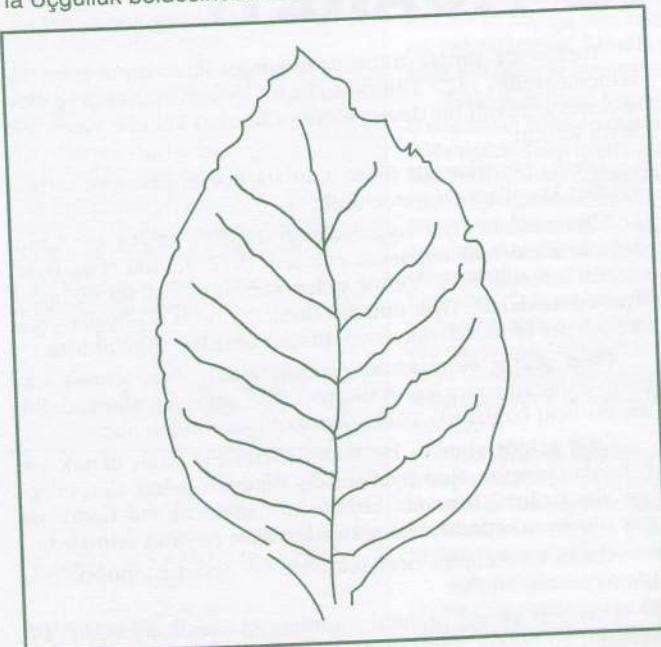
Ülkemizde üretilen tömbeki tütününin aslı yukarıda da belirtildiği gibi İsfahan tömbekisi olup botanikteki yeri; cinsi, Nicotiana, türü; tabaccum, varyetesi; tömbeki olarak tanımlanır.

Renkleri açık sarı ve sarı üzerine koyukahve renkli beneklerin serpilmesinden meydana gelen bir renk olup, "kaplan postu" diye nitelendirilir.

Yaprak dokuları kalın ve yüzeyleri kabarcıklıdır. Orta damaları kalın, yan damalar ise biraz kalıncadır. (Şekil 1, Tablo 1)

Tömbekinin tarımdaki özellikleri tüttünden farklıdır. Fide delerin taban araziye seyrek olarak dikilmesi, sulama, tepe kırımı, kurutma gibi saflarda açık olarak görülür.

Tömbeki ülkemizde Hatay'ın Ekver (Üçgüllük), Mardinköyü ve Konya'nın Hadım ilçesinde üretilmektedir. Bizim bu yazımızda ele alacağımız bölge eski adı Ekver yeni adıyla Üçgüllük beldesindeki tömbeki üretimi üzerine olacaktır.

Şekil 1

TÖMBEKİ ÜRETİMİ

TARIM

Fidelik Devresi: Fidelik devresi takiben Şubat ayının 1 ila 3. cü haftaları arasında denk gelmektedir.

Fide yastıklarının yapımında kullanılacak toprak iyice kazılıp havalandırılır ve zararlılara karşı ilaçlanır. Fide yastığı ebatları:

En : 90-100 cm.

Boy : 5-10 m.

Yükseklik : 30-50 cm.

Hazırlanan yastık toprağı üzerine 3-5 cm. kalınlığında hayvan gübresi serilir. Gübre üzerine tohum atılır ve tohumların üzerine yine ince bir tabaka gübre serilir. Daha sonra hafif bir sulama ve tahtaya bastırmak suretiyle yastık yüzeyi sıkıştırılarak düzeltılır. (Şekil 2)

Tohum atılmasını takiben 2-3 günde bir sabahları fide yastığı sulanır. Fidelerin boyu 3-5 cm.'e ulaşınca yastık üzerindeki yabancı otlar temizlenerek yastık ilaçlanır. Fidelikteki gelişim süreci içinde zayıflayan yaprakları beslemek amacıyla az miktarda şeker gübresi suyla karıştırılmak suretiyle elde edilen karışım fide yastığına tatbik edilir.

Menşe Tipi: Tömbeki

MORFOLOJİSİ

Yaprak formu : Biçimi, Karınılı, sap şekli: kabaklıak

Yaprak boyutu : 35-40 cm. (büyük)

Yaprak eni : 20-25 cm.

Yaprak çap katsayı : 1.6-1.7

FİZİKSEL YAPISI

: 0.140-0150 mm. (çok kalın)

: Orta

: % 18-22

: Açık sarı yüzey üzerinde kahve rengi benekli

: Kuvvetli

: Az esnek

: Yüksek

KİMYASAL YAPISI

: % 2-4

: % 1.50-2.00

: % 7-10

İÇİM NİTELİĞİ

: Çok sert

: Tatlı

: Özel kokulu

: Az

: Koyu mavi

: Esmer

Nikotin oranı

Protein azotu

Total indirgen

İçim sertliği

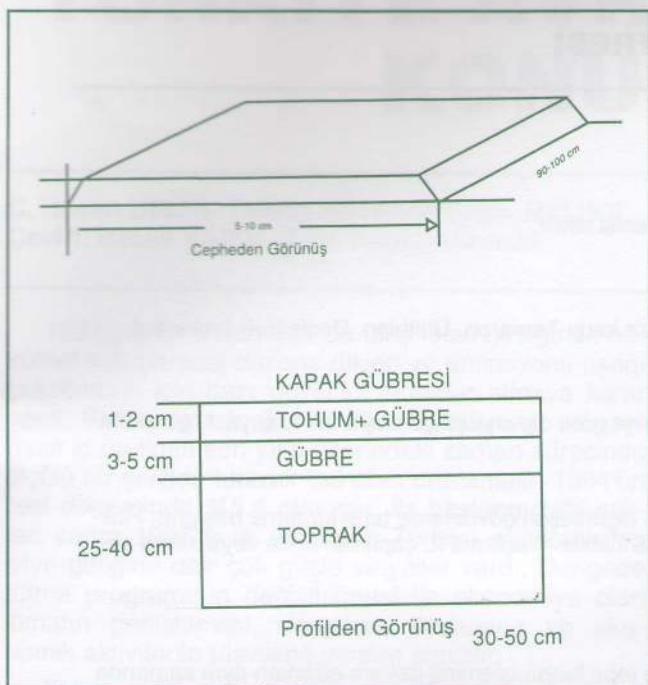
İçim tadı

İçim kokusu

Yanma kabiliyeti

Duman rengi

Kül rengi

Şekil 2

TARLANIN HAZIRLANMASI

Bir önceki yılın tömbekisinin sökümünü müteakip (Ağustos sonu - Eylül başı) tarla derin olarak sürürlür. Kasımın 1-2. haftasında yeniden derin bir sürüm yapılır. Genelde bu bölgede tüttünden sonra 2.ci ürün ekimi yapılmaktadır.

2.ci ürün olarak (ıspanak, bezelye, bakla, soğan vb.) kiş sebzeleri ekilmektedir. 2.ci ürünün hasadı engeç; Mart sonu, Nisan başı olur. Bundan sonra tarla yeniden derin bir sürümü tabi tutulur. Sürümü müteakip tarlada tömbeki fidelerinin dikimi için hat çekme işlemeye başlanır. Hat çekme işlemi fide dikiminden 1 hafta önce yapılır. (Şekil 3)

Fidelikte dikime elverişli hale gelen fideler alınarak tarlaya getirilir. Önceden sunulan hatlara 40-50 cm aralıklarla fideler dikilmek suretiyle tüm tarlaya şasırtılır. Bu işlem Mayıs 1-20 arasına tekabül eder. Dikimden sonra işlemler şema halinde gösterilmiştir.

TÖMBEKİNİN HASATI

Tömbeki hasadı yaprak yaprak değil, sakla beraber yapılır. Genelde 6-7 yaprak oluşan sakların tepeleri kırlır. Hasat 1-3 gün arasında tamamlanır. Üretim bölgesinin tamamı hasadı 10-20 gün civarında bitirirler. Gövdelerle beraber kesilmek suretiyle hasadı yapılan tömbekilerlundukları tarlaya usulüne serilir.

Kesilen gövdenin üzerindeki yaprakların tahribatını önleyecek şekilde ve bütün yaprakların güneşten eşit istifade etmesini sağlayacak şekilde güneydoğu istikametinde serilir. Ortalama ön yüz 10 gün sonra (kurumaya bağlı olarak) hava şartlarının serin, nemli olduğu akşam saatlerinde (20.00-24.00) usulüne ters çevrilir. Çevirme işleminden 5-7 gün sonra aynı hava şartlarında sabaha karşı (24.00-07.00) kuruyan tömbekiler toplanarak depolara alınır. Depolarda uygun bir zemin (Hasır, kılım) üzerinde istif edilir. İstiflemeden tahmini 30 dk - 2 saat sonra gövdeler askiya alınmaya başlanır.

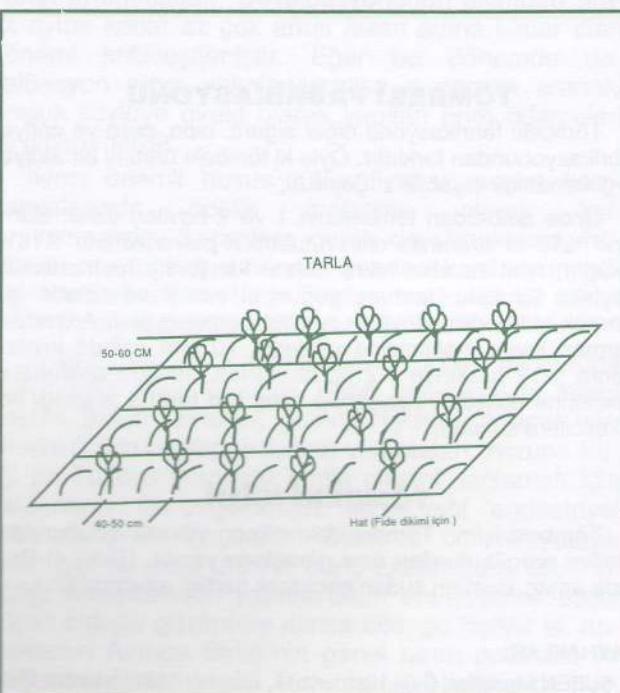
Gövdelerden 2-3 tanesi birleştirilerek telle tavanda bulunan kirişlere asılır. Askılar yerden 50 cm, tavandan 20-30 cm. mesafeli olur. Askıdaki yapraklar alım sezonundan yaklaşık 1 ay öncesine kadar bu şekilde kalırlar. Zamanı gelince askıdan indirilir. Tercihen 16.00-18.00 saatleri arasında havanın nem oranına göre teker teker ayrılmak suretiyle, açık havada toprak zemin (çim) üzerine serilir, güneş doğmadan ve nemlendikten sonra tekrar içeriye alınır, istif edilip ve üzerleri kurumalarını engellemek için bir çulla örtülür. Aynı gün içinde yaprakların saklarından ayrılmaları işlemeye başlanır. Kırımı yapılan yapraklar bir yerde toplanırken eş zamanlı olarak toplanan bu yaprakların kalitelerine göre tasnifine başlanır. Tasnif edilen yapraklar ayrı ayrı istif edilirler (kürsüye alınırlar). Yapılan bu iş yaklaşık bir günde biter. Bir kişi yaklaşık günde 20-25 kg civarında yaprağın tasnifini yapabilmektedir.

Kürsüye alınan yapraklar üzerleri örtülü vaziyette alım zamanına kadar bekletilir. Bu bekleme süresi boyunca yapraklar ısınma ve küflenmeye karşı sık sık kontrol edilirler.

SANDIKLAMA

Alım zamanı gelince tecrübeli sandıklama ustalarınca tömbekilerin denklenmesi işlemeye başlanır. Sandığın altına denk ağaç, üzerine kağıt serilir. Sonra tabana 1 veya 2 sıra 3. sınıf tabir edilen yapraklardan dizilir. Daha sonra 2. sınıf yapraklardan 1 sıra dizilerek, üzerine 3-4 sıra 1.ci sınıf yapraklardan konur. Kafalıkların tamamı 2.ci sınıf yapraklardan olur. Sonra bunların üzerine 1 sıra 2.ci sınıf yapraklardan konur. Kafalıkların tamamı 2.ci sınıf yapraklardan olur. Sonra bunların üzerine 1 sıra 2.ci sınıf ve 1 sirada 3.cü sınıf yaprak dizilir. Sandık çıkarılıp üzerine yeniden kağıt ve 3 adet denk ağaç konulup bağlanmak suretiyle denk hazırlanmış olur. Denkleme şeklärinden anlaşıldığı üzere Tömbekiler İskenderiyekarı Dayaklı denk şeklinde denklenir.

Alım günü gelince denkler alım noktasına götürülür.

Şekil 3

TARLA DEVRESİ

Başlangıç

3-5 Gün Sulama, Dikim (1-20 Mayıs)

1. Su 7-8 Gün Tahrip olan fidelerin yerine yeni dikilir.

2. Su 7-8 Gün Yerine göre ilaçlama yapılır.
Beyaz sinek (Zenk) ve kurtlara karşı Tamaron, Dhithlan, Desis türü ilaçlar kullanılır

3. Su= 1. Çapa 10-15 Gün Tarlasına ve fidelerin gelişimine göre dip sıyırmaya başlanır. 4. suya 1. gün kala gübre atılır. (Genelde sun'i)

4. Su 10-15 Gün 2-3 gün sonra dip sıyırmaya ve olgunlaşan gövdelerde tepe kırımına başlanır. Hasatalık durumuna göre ilaç kullanılabilir. (İlaçlama 2. çapadan önce veya sonra yapılır.)

5. Su= 2. Çapa 10-15 Gün 2-3 gün sonra dip sıyırmaya ve tepe kırımı işlemeye devam edilirken aynı zamanda filiz temizleme işlemeye başlanır.

6. Su 10-15 Gün Kalan dipler sıyrılır, tepe kırımı tamamlanır. Filiz temizliğine devam edilir.
Tarladaki yabancı otlar elle veya çapayla temizlenir.

7. su 10-15 Gün Filiz temizliğine devam edilir. (%90'ı tamamlanmış olur.)

Filiz temizliği tamamlanır. 1. gün sonra hasada başlanır. Hasat 1-3 gün arasında tamamlanır. Üretim bölgesinde yaklaşık tüm tarlalar 10,20 günde hasadı bitirirler.

Bitiş

TÖMBEKİ FABRİKASYONU

Tömbeki fabrikasyonu diğer sigara, pipo, puro ve enfiye fabrikasyonundan farklıdır. Öyle ki tömbeki üretimi bir atölye uygulamasıdır diyebiliriz. Şöyle ki;

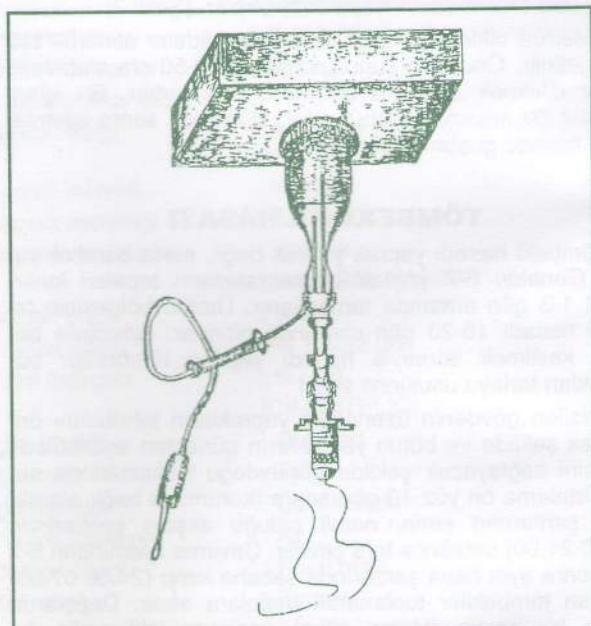
Önce ambardan tömbekinin 1 ve 2 nevileri alınır. Bunların %10-11 oranında olan rutubetleri pulvarizatörle %13'e çıkarılır, nevi ve eller tekrar karıştırılıp harmanlanır. Böylece tömbeki harmanı yoğun el emeği ve özenle işlenerek elde edilir. Böylece rutubet homojen olur. Ardından harman kıym makinesine verilerek 10 mm eninde kıyılır. Sonra %12 rutubete 1/2 kg.'lık karton kutulara doldurulur üzerlerine etiketleri yapıştırılıp satış için bayiler aracılığı ile tüketicilere sunulur.

TÖMBEKİ İÇİMİ

Tömbeki içimi: Tömbekideki nikotin yüksek olduğundan içimleri nargile denilen özel gereçlerle yapılır. (Şekil 4) Burada amaç, dumanı sudan geçirerek sertliği azaltmaktır.

KAYNAKLAR

1. ŞUBEN Muzaffer, Özel Harmancılık, İstanbul 1989, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3558 Tütün Eksperleri Y.D. Yayın No: 2
2. SARIOĞLU Memduh, Türk Tütünleri, İstanbul 1980 TEKEL 199 EAG/OKY 61

Şekil 4

TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİNİ KONUŞUYOR

C. Hasan UMUR - Tobacco International Dergisi, Mart 1996
Çeviri: İsmail YAZGI - Tütün Teknoloji Mühendisi

1994 yılının ilk çeyreğinde ülke krize girdiğinde hükümet son parasal düzensizlikleri ve enflasyonu aşağı çekenbilmek için bazı düzeltici tedbirler almaya karar verdi. Sonuç olarak ekonominin yavaşlaması ve garrisafi iç üretimin son yılın üzerindeki zaman sürecinde ölçülü bir şekilde artarak %5 olan ortalaması, 1994'ün reel döneminde %5.4 olmuştu. İlk başlangıçtaki şoktan sonra 1995'in ilk yarısında Türkiye ekonomisinin iyiye gittiğine dair çok güçlü sinyaller vardı. Dengede tutma programının değiştirilmesi ile ekonomiye olan itimatin genişlemesi, dengenin devamına ve ekonomik aktivitenin teşvikine yardım etmiştir.

Fakat enflasyon oranının devalüasyon oranından daha yüksek kalmaya devam etmesi ihracat rekabetini birkez daha yaralamıştır. Girdi değerleri Türk Lirası bazında enflasyon onanında artarken gelirler devalüasyon oranında artıyordu. Kesin derecede bu boşluğun negatif etkileri 1994 ürünü yaprak tütün fiyatında görüldüğü gibi dolar değeri pazarlama döneminde sektör tarafından umulan degere erişmemiştir.

1994 ürününde tütün sektörü 1993 ürünündeki başarılarını sağlamıştı. İlk önce ekici ortalama fiyatlarını kontrol edebilmek için ekici fiyatları akla uygun koşullarda ayarlanmalı ve piyasa tertipi bir düzende devam ettirilmelidir. Devlet kanalıyla yapılan prim ödemeleri 1993 ürününde ödenen primden daha düşük kalmasına karşın, iç siyasal düzensizliklerin giderilmesi ve ekonomik çevrelerin dünya pazarlarıyla yüzleşmeleri açısından önem taşır. İkinci olarak Tekel'in eski tütün stoklarını azaltılmış fiyatlarla satmaya devam etmesi, aşırı stokun oluşmasına neden olan ekici destekleme görevinde üstündeki yükün biraz azalmasını sağlamıştır. Üçüncü olarak (endikatif) minimum ihracat fiyatlarının kaldırılması Türk Tütününde serbest pazarlama sistemine izin vermiştir.

1995 ürününün başında çözülecek iki problem kalmıştı. Bunlar bağımsız Tekel yapısıyla bütünleşen pazar destekleme mekanizmasının kurulması ve kotaların daha gerçekçi bir şekilde dağıtılmasıdır. Devlet Tekel ile pazarı desteklemeye devam ederken satılmamış tütünler tarımsal pazarlarda Tekel tarafından satın alınıyordu. Azaltılmış fiyatlarla tütün satışı devletin stoklarında kısa dönemde azalışı sağlayan bir çözüm gibi görünse de asıl çare tarımsal pazarlarda fiyatların düşük tutulması, aşırı üretim ve düşük kalitelerde stok şıklığı yaratılmamasıdır. Tekel'in po-

litik baskı altında olan bir hükümet kurulu olması kendi ihtiyaçları olan tütünlerin gradlamasında, destekleme amacıyla alınan tütünlerin gradlamasında, köyler ve ekiciler arasındaki gradlamayı yaparken birçok güçlüklerle karşılaşmasına sebep olmaktadır. Sonuçta Tekel'in köy tespitlerini çifte standarta dayandırılması (politik ortamda sağlıklı olması nerdeyse mümkün değil) ya da Tekel'in piyasayı destekleme sorumluluğundan kurtulması tamamen kâr yükümlülüğü taraflara ait olan bağımsız Amerikan havuz sistemi destekleme organizasyonuna geçirilmesi ile mümkündür. (Ideal çözüm)

Kota sistemi ile yoğun bir üretim fazlasının oluştugu 1994 yılında anlaşıldı. Başlangıçta her ne kadar başarılı olsa da kota sistemi üreticiyi bir kararsızlığa yönelterek sonuçta 1994 ve 1995 ürünlerinde özellikle İzmir'de son on yılın ortalamasından daha düşük miktarda ürün alınmasına neden oldu. 1995 kotalarının 1994 kotaları ile aynı seviyede verilmesi gösteriliyor, İzmir'de gerçek ürün yine kota miktarına erişemeyecektir. Hiç detaylara girmeden kota sistemi gözden geçirilmeli ve bu konuda bir esneklik getirilerek değişik talep koşullarına uygunluğu sağlanmalıdır.

1995 ürünün fiyatları verilirken alta söylenen öneriler gözönüne alınmalıdır. İlk önce 1995 ürünlerinde 1994 ürününün ihracat fiyatı seviyesini muhafaza etmek için tütün fiyatları devalüasyon göz önüne alınarak arttırılmalıdır. Devalüasyonun ekimden aralık ayına kadar az çok artışı nisan ayına kadar olan dönemi kritikleştirmiştir. Eğer bu dönemde devalüasyon artışı yakalanamazsa o zaman aradaki boşluk kölüye direkt olarak yapılan prim ödemeleri ile giderilmelidir.

İkinci önemli husus tütün fiyatları seçim kampanyalarında politik malzeme olarak kullanılmamalıdır. Seçimlere gerek duyulmaksızın, hükümeti oluşturmak amacıyla yapılan koaliasyon görüşmeleri süresince tütün fiyatları hakkında bir takım önemsiz siyasal imalar olması doğaldır.

Aralıkta Avrupa Parlementosu Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki Gümrük Birliği anlaşmasını kabul ederek bütün tarifeleri, gümrük işlerini, ihracat vergilerini bütün bağlantılı fonları ve kotaları, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında emtia girişini sağlamak için kaldırılmıştır. Bu uygulamalar sigara gibi "endüstriyel ürünler" içinde geçerlidir. Bununla birlikte yaprak tütün gibi tarımsal ürünler hariç tutulmuştur. Gümrük Birliği anlaşmasının yaprak tütün endüstrisine etkisi küçük olduğu gözönüne alınsa bile, şu açıktır ki, anlaşmanın Avrupa Birliği'nin genel tarım politikası ile bağlantısı olmadığı gibi Türk tütün üreticisine de her-

hangi bir yardım yapılması sözkonusu değildir.

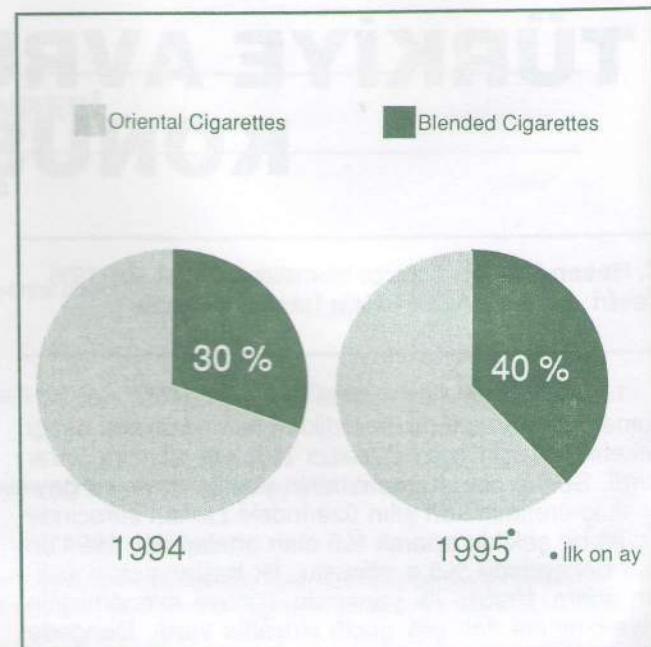
Anlaşmanın sigara endüstrisi üzerine olan etkileri yeni tüzüklerle bağlı olacak ve onların nasıl geliştirileceği hâlâ belirsiz kalacaktır. Teoride mahalli üretimlerin vergi avantajı en az olmalı, çünkü aynı vergi yapısı Avrupa Birliği'nden mahalli olarak üretilerek ithal edilen sigaralarda da uygulanmaktadır.

Türkiye iç pazarında toplam sigara satışı 1995'in ilk on ayı baz alındığında 80 milyar, yıl sonunda da 90 milyar ünitenin üzerindeki olacağının tahmin edilmektedir. 1995 yılı toplam piyasa satışı 1994'deki 88 milyar ünite ve 1993'deki 82 milyar ünite ile karşılaştırıldığında bu bize pazarın geçen üç yıl içinde belli bir hacimde büyüğünü göstermektedir.

Aynı zamanda iç piyasa evrimi bize açıkça göstermektedir, sigara tercihi saf oriental tütünlerden yapılan sigaralar yerine Amerikan Blend sigaralara kaymaktadır.

Aşağıdaki tablo 1994 ve 1995'in ilk on ayındaki mukayeseli pazar bölümünü ve seçilmiş marka satışlarını göstermektedir. (Ünite satışları 1000 ile çarpılmıştır.) Marka oluşumları paket ve mevcutlar birlikte olarak ele alınmıştır.

Sonunda gümrük antlaşmasının gerçek etkileri hâlâ büyük çapta bilinmemekle birlikte yeni kuralları

Başlıca Sigara Çeşitleri Pazar Payları

çok istisnalar uygulanmasına rağmen tüm ayrıcalıklar ve istisnalar esas gümrük mevzuatı yayınlandığında bilgimize sunulacaktır.

Tekel hâlâ iç piyasada lider olmaya devam ettiği halde sonuçlar göstermektedir ki piyasa payı son iki yılda az çok düşme eğilimi göstermiştir. 1994'te Tekel toplam pazar payının %88.7'sine sahipti. Tekel pazar payını kaptırmamak için yabancı tütün harmanlı sigara üretimine başladı. Tekel 2000'in 1989'da ilk üretiligidirinden beri oldukça başarılı olması üzerine 1995 Temmuzda azalan oriental sigara satışlarını telafi etmek amacıyla daha ucuz bir harman olan Tekel 2001 piyasaya sunuldu. Tekel 2001 şimdi her ay 550 milyar ünite civarında satıyor. Tekel bazı gazete haberlerine göre iki tane yarım fabrikasını tamamlamak için bazı şirketlerle ortaklık anlaşmasına girmeyi tasarlamaktadır.

Philip Morris ve RJR Türkiye'de sattıkları ürünleri 1993 yılından bu yana içindeki fabrikalarında üretiyorlar. Her iki şirkette İzmir'in yakınındaki Torbalı'da faaliyet gösteriyorlar. 1994'ün üçüncü çeyreğinden beri PM ve RJR şirketleri kendi dağıtım şebekelerini oluşturmakla birlikte Tekel'den bağımsız olarak fiyat belirleme yetkisine sahip oldular. Her iki şirkette 1994 ve 1995'te Tekel 2000 ve Tekel 2001'deki fiyat avantajını yok etmek için onlara içim olarak yakın olan markaları piyasaya sürdüler. Philip Morris, LM ve RJR de Monte Carlo 1995'te ayrıca RJR tamamen oriental tütünden yapılan EGE adlı sigarayı piyasaya çıkardı. PM ve RJR'nin yurt içindeki üretiminden dolayı ihracat önemsiz derecede bir azaşı göstermiştir.

Türkiye'de Başlıca Sigara Markaları Pazar Payları

Markalar	1994		1995 (ocak-ekim)	
	Ünite	Pay %	Ünite	Pay %
Maltepe	32.193.888	36.4	24.354.714	30.3
Samsun	17.277.760	19.5	17.167.358	21.3
Tekel 2000	17.161.071	19.4	16.365.890	20.3
Marlboro	5.660.531	6.5	6.422.737	8.0
Birinci	5.809.848	6.6	3.464.320	4.3
L&m	818.114	0.9	2.928.182	3.6
Yeni Harman	3.906.276	4.4	1.694.676	2.1
Parliament	1.528.773	0.7	2.012.213	2.5
2001	-	-	2.104.017	2.6
Digerleri	3.359.141	5.6	3.053.878	5.0
Toplam	87.715.402	100.0	79.567.985	100.0

koymak amacıyla yeni gümrük mevzuatı bugünlere Türkiye'de düzenlenmektedir. Özel önemde sahip özel tüketici vergisi kanunun her anlaşmada olduğu gibi değişik tüketim ürünlerine yeni vergiler, yeniden düzenlenilen gümrük vergileri ile ithalat vergileri getirilecektir. Bu vergilendirme "Satış Vergisi" şeklinde düzenlenerek ithal edilen ve iç piyasada üretilen mallar eşit koşullarda olmalı öyle ki ithal mallar iç piyasa üretimi olan mallarla rekabet edilebilmeli ve iç piyasa için bir koruma tedbiri alınmamalıdır. Özellikle otomobilde olduğu gibi geçici süre muaf tutulma gibi bir-

ZIMBABWE TÜTÜN PAZARI KURALLARI - I

Rıfat KÖKTÜRK
İzmir Sigara Fabrikası Başeksperi (Çeviri ve Düzenleme)

Tarifler, gradların tanımları ve Zimbabwe flue-cured tütünlerinin sınıflandırılmasında kullanılan semboller:

GRAD İŞARETİ:

Bir grad işaretti en az üç, en fazla beş sembolden oluşur. Takip eden bölümlerde tütünün değişik fizikal karakteristikleri gösterilmektedir.

1. GRUP: Grup bitkinin pozisyonlarını tanımlar. Grup sembolü bütün yaprak gradlarında gösterilir ve tütünün parçalanmış (strip), damar (stem), pul-kırıntı (scrap) olduğunu ve de çok düşük kalitede olduğunu gösterir. (A, B ve NG gibi)

2. KALİTE: Gradlama işaretindeki ikinci sembol olan rakamsal kalite işaretin yeknesaklığı ve canlılığı gösterir. Canlılık, doğal yaprağın görünümü ve kusurlu kısmı, zarar durumu, ölü kısmın derecesinin sınırlarını belirler.

3. RENK: Renk sembolü yaprak ayasına göre ayrılan temel bir rengi gösterir. Fakat iklim etkileri, kültürel uygulamaya取决于.

4. TARZ FAKTÖRÜ: Tarz yaprak kalitesinde önemlidir. Dokun farklılığının tanımlanmasında ve olgunluk derecesinin anlatımında yardımcı olur.

5. İLAVE FAKTÖR: İlave faktör daha fazla karakteristik bilgi sergilemek için kullanılır.

Ana gruptaki gradlar (P) dip ve dip üstü elleri (primings), (X) alt analar (lugs), (C) üst analar (cutters), (L) uç altı (leaf), (T) uçlar (tips) ve altgruplar (A), parçalanmış, damarı alınmış (strip) harfleriyle başlayarak tanımlanır. Yani ilk dört karakter birinci karakter bu harflerle başlar ve anımlarını verir. Bu nüfus beraber düzgün ve temiz gradlı kutularda yalnız üç sembol kullanılır. İlave faktör ise dördüncü sembol olarak verilir. Mesela; standart bir grad olan (L30)da L işaretin büyük kitalı uç altı olduğunu, (3) işaretin 3. kalite olduğunu (Q) işaretin ise portakal renkte olduğunu gösterir. Buna ek olarak, örneğin "A" (ileklenmişlik sembolü) faktörü ilave edilir ve L30-A veya basitçe L30A olur.

GRAD SEMBOLLERİNİ BİRLEŞTİRME:

Bir grad üç veya beş sembolden oluşur.

Gruplar	Kalite	Renk	Tarz faktörü	İlave faktör
P	1, 2, 3, 4, 5	E, L, O	F, J, Std*K, Y	A, D, Q, V, G
X	1, 2, 3, 4, 5	E, L, O	F, J, Std*K, Y	A, D, Q, V, G
C	1, 2, 3, 4, 5	E, L, O	F, J, Std*K	A, V (nota bak)
L	1, 2, 3, 4, 5	E, L, O, R, S	F, J, Std*K	A, D, Q, V, G
H	1, 2, 3, 4, 5	E, O, R	-	-
T	1, 2, 3	E, O, R, S	F, J, Std*K	A, D, Q, V, G
A	1, 2, 3	E, L, O, R	F, J, Std*K, Y	A, D, Q, V, G
B	1, 2, 3	-	-	-
NG	-	-	-	G
NGA	-	-	-	G

* Sembol işaretti yazılmamış "F" ve "V" veya "G" eklenmemiş.

Bütün ana eller (C) dört sembolle kısıtlanmıştır.

I. Kalite gradlara "Y" veya ilave faktör "D", "Q", "G" veya "KV" eklenmez.

Gevşek yaprak sınıflaması, bitkide iki pozisyon gradı PTL veya TTL'dir.

Karişık olduğunu gösteren "MD" sembolü kalite sembolünden sonra gelir ve grupların karışık olduğunu gösterir.

GRAD SEMBOLLERİNİN TANIMLAMASININ KATEGORİLERİ

1- GRUPLAR VE ALT GRUPLAR:

Bir tütün bölümünün bitki üzerindeki yerini belirler. Bir alt grup ise çeşitli gruptardan gelen yan ürünüdür. Parçalanmış tütün, kırtı, gradsız ve bitkideki yeri bulunamamış gibi.

PRIMINGS (P) Dip üstü elleri:

Yaprak boyu en küçük olan ellerdir. Bitkinin en altında yer alırlar. Açık dokulu, orta damarı ince ve yaprak ucu yuvarlaklıktır. Dip üstü elleri normalde çok ince nesicidirler. Bu eller yere en yakın olduğu için bol kumlu ve hastalıklı, hasarlı olabilir. Minimum satılabilir dip üstü ellerin boyu 23 cm. civarındadır.

LUGS (X) İçi Anaları:

Normalde sakın alt ellere yakını yetişen ve "ana" olarak tanımlanabilecek tütün grubudur. Bunların uçları küt, yaprak dokuları açık, ana ve orta damarları küçük, ince nesicili, oldukça yağsız, gözenekli, kolay kırlabilen, toprağa yakın büyümeleri nedeniyle hasar görme eğilimine sahip yapraklardır. Genelde boyları 40 cm.dir. Kumlu olurlar ve renkleri P grubuna göre daha canlıdır.

CUTTERS (C) Analar (kıyımlıkları):

Normalde orta ellerin oluşturduğu tütün grubudur. Bunlar uzun, yayvan, çok yumuşak, kadifemsi, yassı ve yuvarlak uçlu, buruşuk yüzeyli, ana ve orta damarları orta kalınlıkta, yaprak dokusu açık, yuvarlak ve kıvrık uçlu, yaşmaklı, x grubundan daha koyu renkli ve damar açıları geniş olan yapraklardır.

LEAF (L) Yaprak:

Sakın üst kısımlarını oluşturan tütün grubudur. Bunların uçları sıvri, ana ve orta damarları iri, yaprak dokuları kapalıya yakın, yağlı, nesiçli, yumuşak, gerilime dayanıklı, orta damar açıları dar, zenepli ve koyu renkli yapraklardır.

SMOKING LEAF (H) içimlik yaprak:

Sakın üst ellerini oluşturan yaprak grubudur. Bunların uçları sıvri, ana ve orta damarları iri ve çıkıntılı, yaprak dokuları geçin olmaları nedeniyle açık, az yağlı, esnek olmayan, yaprak dokusu pürüzlü, benekli, tatlı, kokulu, az hasarlı, zenepli ve orta damar açıları dar yaprak grubudur.

TIPS (T) Tepe elleri:

Sakın en üstünde yer alan yapraklardır. Bu grup hemen hemen "L" grubuya aynı özellikleri gösterir. Yalnız "L" grubundan daha dar ve daha kısa boyludur. Tepe yapraklarının maksimum boyu 40 cm.dir.

2. KALİTE:

Kalite; bir veya daha fazla elemanıyla yaprak karakteristiğini belirleyen en önemli unsurdur.

Yaprak yapısı tanımında yağ kapasitesine bağlı olarak elastisyetini veya gerilme gücünü tanımlar. Tütün katagorisinde tarz faktörüne göre farklı zayıflık değerleri verir.

Örneğin;

TARZ FAKTORÜ

F	Standart	K
1. Kalite	Çok esnek	Yumuşak
2. Kalite	Çok esnek	Yumuşak
3. Kalite	Esnek	Sağlam
4. Kalite	Zayıf	Sıkı/Zayıf
5. Kalite	Kolay kırılır	Değersiz

Not: Yaprak yapısı tarz faktörünün ana sıralaması değildir. Sadece doğru karar vermede bir rehber görevi görür. Sonuç: leke, hasar ve ölü doku derecesine bağlıdır.

a) Leke: Natürel olmayan veya arzu edilmeyen renkleri (kavruk kırmızı gibi) yeşilimsi veya yeşil renkleri içine alır.

b) Hasar: Yaprak zararlılığıdır ve su lekesini, çürüği, ağarmışlığı ve böcek tahrıbatını içerir.

c) Ölü doku: Ölü doku göstergesi hastalıkların sebep olduğu, ısı kavurmasından doğan ve yaprak yapısından kaynaklanan ölü dokulardır.

Normalde grad kalitesinin başvurumunda tarz ve ilave faktörlerle beraber kesin ve yaygın kalite faktörlerine bakılır. Örneğin; hastalık ve ölü doku miktarı "F" olgunluğunun kalite etkisini azaltmasına sebep olur. "J" yağ miktarı ve hastalığa göre yumuşaklığını etkiler. "K" kayganlık durumunu belirler.

Tütünün herhangi bir özelliği kalite faktörünü direkt olarak etkiler. Tarz faktörü ve ilave faktörde kalite faktörünü etkiler.

P, X, L, M ve T gruplarında kalite toleransına bir rehber;

Kalite Derecesi Tanımı	Leke veya Hasar %	Ölü Doku %
1 çok iyi	5	0
2 iyi	10	5
3 orta	30	15
4 düşük	50	30
5 zayıf	80	60
NG (Gradsız)	en zayıf 80 ve üzeri	60 ve üzeri

Not: "C" grubu (cutters) sembol göstergesinde daha yüksek bir tolerans aşamasına sahiptir. C2L gradı XIL ve LIL gradı ile aynı kalitededirler. CIL kalite tanımlaması hasarsız olabilir.

Tepe ellerde (T), parçalanmış tütünde (A) ve kırtıda (B) şeklinde üç kalite elemanı vardır.

T1 ve A1 ikinci kalitenin üzerinde bir toleransa sahiptir.

T2 ve A2 üçüncü kalitenin üzerinde bir toleransa sahiptir.

T3 ve A3 beşinci kalitenin üzerinde bir toleransa sahiptir.

B1, B2, B3 sırasıyla üçüncü, dördüncü ve beşinci kaliteye eşdeğer kaliteye sahiptir.

3- RENK

Gradlama işaretlerinin üçüncü sembolünü renk harf oluşturur. Yaprığın nesiç ve kimyasal özelliklerini işaret gösterir. Renk harfi; renk tonuna, berraklısına ve tipine özgü renk değerine bağlıdır.

"E" Soluk limon sarısı : Tütünde soluk rengin sınırlı beyazımısi görünüştür.

"L" Limon sarısı : Yaprığın doğal rengi olan sarı ilâk turuncu renk arası görünümündür.

"O" Turuncu : Tütün yaprağının yarısı ya da tamar portakal rengi ise daha dokulu yaprak olduğunu gösterir.

"R" Açık maun : Tütün yaprağı orta veya kalın dokulu ise koyu turuncu veya açık maun bir renk gösterir.

"S" Koyu maun : Tütün yaprağı kalın dokulu ve koyu kırmızı veya maun renginde ise kısmen fermente.gridxliğini gösterir.

4- TARZ FAKTÖRÜ:

Tarz faktörü; tütünde kırımlı ve kurutmadaki etkilerin yaprakta bıraktığı izlerin belirlenmesinde kullanılır. Bunlar genellikle olgunluk ve nesicilik durumunu gösterir. Kalite elemanlarının öğrenilmesine yardımcı olur.

Genelde dört adet tarz faktörü vardır. Bunlar;

"F" olgun veya olgun üstü için;

Bütün gradlarda tütünün bir tipinin olgunluk derecesi standart graddan daha yüksekse "F" tarz faktörüyle belirlenir. Bu tütünler açık hücre yapılı olurlar. Renk canlı ve renk keskinliği yüksektir. "F" harfine "A" harfi eklenerek "FA" şeklinde gösterilirse olgunlaşmanın hızlı geçtiği anlaşılır.

"J" doğal yumuşaklık için:

"J" tarz faktörü bütün kalite gruplarında tütünün oldukça açık hücreli olduğunu, oldukça olgun ve doğal yumuşaklıktı olduğunu gösterir. Kolayca rutubet alabileceğinin işaretidir.

Düşük kalitelerde renk bozulmalarına veya lekelenmelerine neden olan kusurlar süngerimsi yapan kaynaklanır. Bu beneklilik "JA" ve "FA" şeklinde gösterilir. Olgunluk derecesi ve renk parlaklıği "FA" ile bağlantılıdır. Yalnız bu tanımlamada bazen "J" ve özellikle "JA", "F" ve "FA"nın yerine kullanılır.

Standart grad:

Önemsiz derecede kapalı dokulu fakat kesinlikle slick (kayan) veya mat görünümü değildir. Normal veya ortalama rutubette olmalı, gradına uygun gerçek renk parlaklığında, grubu ile ilgili olarak orta nesicilik ve renkte olmalıdır. Standart grad orta derecede damar yapısına sahip olup diğer kalite elemanlarının gösterdiği ilkeleride içine alır. **Özel not:** 1982 mevsiminden sonra sistem sınıflandırılmasının düzeltmesi devam etmektedir. Standart grad genel terimlerde yoktu. Zimbabwe üretilen en yaygın uygulama, ortama ve normal tütünlerin tipik özelliklerinin özel faktör veya son eklerle ilave faktör olarak belirtmeler getirilmiştir. Yüksek ve düşük gradlarda yaprak yapısının özelliklerinin tarz faktörüyle belirlenmesi kabul görmüştür.

"K" kapalı dokulu, kaygan yüzeyle:

Orta ve düşük kaliteli tütünlerde doku kapalı, olgun değil, yaprak yüzeyi düzgün görünüslü, pürüzsüz, renk nispeten solgun veya mat ve ayrıca boz renge kaçıyorsa böyle tütünler için "K" harfi uygulanır. Şayet doku daha çok kapalı ve renk boz renge kaçıyorsa üçüncü sembol olarak "U" harfi kullanılır.

"Y" Gine kusur beneği:

Yaprağın üzerinde yeşilimsi-siyah veya siyah noktalar halinde görülen ve diğer benek has-

talıklarına göre farklılık gösteren bir kusurdur ve "Y" harfi gösterilir.

"Y" harfi doku yapısını ve olgunluğu gösteren bir terim olmamasına rağmen kusuru göstermesi nedeniyle tarz faktörlerinde değerlendirilmektedir.

5- İLAVE FAKTÖR:

Grada bir ilave faktör eklemek yüzeysel tanımlamayla gradı garanti etme anlamına gelir ve önemli bir özelliktir. Tanımlada gradın etkisinin ve özelliğini belirtir.

"A" Nokta Faktör:

Genelde herhangi bir gradın yaprak yüzeyinin %5'inden fazlası belli benek içeriyorsa bu faktör kullanılır. Tütünde ölü doku parçaları ve başka türlü hastalık belirtileri varsa "A" faktörüyle vurgulanır.

"A" nokta faktörüyle "F" ve "J" harfleri birleştirilmişse yaprak dokusunun ve olgunluğun daha iyi yüzeyde olduğu anlaşılır. Halbuki "K" harfi eklenirse daha kötü durumda olduğu anlaşılır.

"D" Güneşte kurutulmuş veya kalın nesicili:

"D" harfiyle işaretlenmiş bir tütün gradı o tütünün güneşte kurutulduğunu veya kalın nesicili olduğunu gösterir. Yağ eksikliği yüzünden kuru bir durumda olduğunu ve yüksek ısiya maruz kaldığından yaprakta düşük rutubet yüzdesi bulunduğu belirtir.

Tütün yüksek olgunlukta ise yağ yüzdesi düşük ve nispeten kuru dokulu olur. Düşük gradlı tütünlere bir "D" faktörü uygulanmaz.

"Q" Kavrulmuş:

Yapraktaki rutubet fazlalığını gidermek için kurutmada hangarlarındaki fazla ısidan kaynaklanan kırmızı rengin derecesini göstermektedir. Kapalı dokulu veya baskiya maruz kalmış tütünler kavrulmaya karşı daha hassastır. "Q" simgesi doğal kırmızı veya benekli kırmızılıkta da kullanılır.

"V" Yeşilimsi:

Herhangi bir tütün hafif yeşilimsi ise onun sürekli yeşil mi kalacağı yoksa daha sonra açacağına anlamak için "V" harfiyle desteklenir. Şayet grad işaretinde "V" harfi varsa o tütün ilerde açar yeşil olduğunu anlarız. Yüzeyinin %20 veya daha fazlası yeşilimsi veya uçuk yeşil olan herhangi bir tütün yeşilimsi olarak tanımlanır.

"G" Yeşil:

Herhangi bir tütünün yaprak yüzeyi yeşil renk içeriyorsa "G" harf simgesi kullanılır. Tütün grubunun (grup halinde veya karışık) %2'si veya fazlası yeşil renk içeriyorsa "G" faktörü kullanılır. Bir yaprağın kalitesine yeşil rengin etkisi büyektür. Çünkü yeşil renk hamlik göstergesidir. Olgunlaşmamış veya ham tütünleri niteleyen bir ifadedir. Yeşil renge erken kırımlı veya yüksek nitrojen sebebi olabilir.

DEVAM EDECEK

TÜTÜN PLATFORMUNU DESTEKLEYELİM

Esat Yıldız

Eşme Tütün Tarım Satış Koop. Yön. Kurulu Bşk. Yrd.

Türk tütünlüğünün tütün üreticilerinin ve tütün sektöründe çalışanların içinde bulunduğu sorumlulara karşı birlikte hareket edebilmek için, Tütün Platformu çatısı altında mücadele edelim.

Tekel'in ve Sigara Fabrikalarının özelleştirilmeye çalıştığını, tütün üreticileri olarak biliyoruz. Özelleştirilmenin tütün üreticilerine ve kurumda çalışanlara getireceği olumsuzlukları da biliyoruz. Üretici olarak bizler, tütün konusunda her şeyi çok iyi bildiğimizi iddia ediyoruz. Her şeyi bilmek bir anlam ifade etmiyor. Üreticilerin ve tüntünlüğümüz karışılaştığı olumsuzluklara karşı, se-

simizi duyurabilmek için kurulmuş olan Tütün Platformu'nu yalnız bırakmamalı, yasal yönden bütün haklarını aramak için platform ile omuzumuza olmalıyız.

Tütün Platformu kurulduğu günden bu yana amaç ve ilkeleri doğrultusunda üzerine düşeni yapmaya çalışıyor. Kurulduktan hemen sonra Akhisar, Eşme, Muğla ve benzeri yerlerde yapılan panellerde üretici olarak bizleri aydınlatmak için mesajlar vermeye çalışmışlardır. Bu tür panel, kapalı salon toplantıları, değişik yazılı kitap ve bültenlerle araç ve ilkelerine uygun olarak mücadele vermekte kararlıdırlar.

Platformun her ne konuda olursa olsun sekretaryasını üstlenen Tütün Eksperleri Derneği, içinde bu-

lunduğu olumsuzlukların yok edilmesinde ve iletişim konusunda gösterdiği sorumluluğun ciddiyetini ve verdiği önemi, üreticiler ve kurumda çalışanlar anlamamazlıktan gelmemelidir.

Türk tütünlüğünde elektrikler kesilme aşamasına gelmiştir. Tütünlüğümüzde elektrikler kesildiğinde tekrar yanmayacaktır. Bunun bilincinde olunmalı ve üreticiler olarak elektriğin (tütünümüzün) kesilmesine izin vermemeli, Tütün Platformuna sahip çıkılmalı, sorunun tütün üreticisi olan milyonların sorunu olduğunu ve çocuklarımızın eğitim, sağlık vb. sorunlarının çözümünün tüntünlüğümüze bağlı olduğu inancından uzak durulmamalı ve örgütü gücümüz tek ses haline gelmeliyiz.

TÜTÜN ÜRETİM VE SATIŞI KOOPERATİFLER TARAFINDAN DÜZENLENMELİ

Şahabettin Küçükkyazıcı

Tütün, üzerinde belki de en çok yazılan en çok konuşulan tarım ürünlerinden birisi.

Tarhsel bir gelişim sonunda ülkemizde tütün, üretiminden satışına kadar her safhasında özel kanuna düzenlenmiş bir ürün.

1969 yılında, tütün alım-satımını düzenlemek amacıyla kurulması öngörülen ve buna ilişkin yasası parlamento tarafından kabul edilerek yürürlüğe girmesine rağmen hala Tütün Tarım Satış Kooperatifleri oluşturulamamış, bu hizmet her yıl çıkarılan Kararnamelerle TEKEL'E verilmektedir.

Ülkemizde üretilen tütün türü, ŞARK Tipi TÜTÜN olup, dünya sigara sanayiinden her geçen gün Amerikan Blend tipi sigara talebi artmaktadır, tüketici tercihleri bu yöne kaymaktadır.

Amerikan-Blend tipi sigaralarda kullanılan şark tipi tütün oranı, azami %15-19 dolayındadır. Bu nevi tütünler, yalnızca ülkemizde değil, aynı zamanda, Yunanistan, Bulgaristan ve eski Yugoslavya'da da yetiştirilmektedir. Dünya'da toplam şark tipi tütün talebi ise 250 bin ton civarındadır.

Halbuki, ülkemizin şark tipi tütün üretimi yılda 250-300 bin ton sınırlarına ulaşmış, toplam Dünya üretimi ise 500 bin tona yaklaşmıştır. Halen, Türkiye, Tekel'in elinde 400

bin ton civarında bir tütün stoku ile 1996 yılına girmiştir, başarılı bir şekilde uygulamaya konulmuş kota sistemi de siyasi yatırım aracı olarak kaldırılmaya çalışılmaktadır. Yunanistan'da ise uzun zamandır kota sistemi başarılı bir şekilde uygulanmaktadır.

Esasen, Türk tütünlüğünün iç tüketim ve dış satım kapasitesinin çok üzerinde üretim yapması da politikacıların politik amaçla tütün politikasını belirlemesinden ileri gelmiştir. Kimisi, onlar ne verirse iki misli vereceğini ilan etmiş, kimisi kalitesine bakılmaksızın baş fiyattan tütün alınmasında etkili olmuştur. Sonuçta, ekiciler işin kolayına kaçmış, taban ve sulak arazilere de tütün ekmekten çekinmemiştir. Bunun yarattığı stok sorunlarını aşamayan Tekel, elindeki tütünleri yakarak imha etmek zorunda kalmış, yıllarca depo kırması, bakım işçilik gideri ödenerek maliyetleri artan tütünlere bir de imha masrafları eklenmiştir.

Dünya ticaretinde, silahtan daha güdü olan buğday için dahi bu kadar koruyucu önlemler bulunmamakta iken, tütünün abartılı şekilde devlet himayesinde mazhar olması; üreticilerin hoşuna gitmekte, demokrasının zaafından yararlanarak, kanuna tanınan hakları sonuna kadar istismar etmektedirler.

Stratejik öneme haiz KİT'lerin dahi özellikle kapsamına alınmasında tereddüt edilmeyen bir ortamda, esasen var olan Tütün Tarım Satış Kooperatiflerine işbirlik ka-

zandırılması yolunda çabaların olmaması anlaşlamamaktadır.

Devletin düzenleyici rolü ve fonksiyonu, anasona ve benzeri ürünlerde olduğu gibi devam edebilecek, fakat, hemen hemen bütün dünya ülkelerde olduğu gibi, üreticilerin diğer sorunları kendi kooperatifleri tarafından çözümlenecektir. Bu sayede, tütün kalitesinde de gelişmeler, iyileşmeler olacağı şüphesizdir. Özerk, demokratik bir yapıya sahip bir Tütün Tarım Satış Kooperatifleri Birliği diğer ürün üreticileri için de iyi bir örnek teşkil edecektir.

Kooperatifler ve Birlikler kendi aralarında da örgütlenebilecek, belki de kendi bankalarını ve kredi mekanizmalarını oluşturacak, gerek ürün kalitesi ve gerekse dış satımı konusunda beklenmedik gelişmeler sağlayabileceklerdir.

Aksi halde, Harran'a su verildiği gün, bölge ile yaptığımız sohbetlerde bize iletilen (sulanan bilen alanlara tütün ekme izni verilmesi) talepleri yakında politikacılara da ulaşacaktır.

Tekel kendi ihtiyacı tütünü, kuru üzüm, anason, yabancı menşeli tütün ve diğer ilk madde ihtiyaçları gibi satın alıp faaliyetini sürdüribilecek, Devlet tarafından yapılacak destekleme faaliyeti Kooperatifler aracılığıyla istenirse sürdürülebilecektir.

Mazruf

(Tekel Mütettişleri Derneği Bülteni, Sayı 2
Mayıs 1996)

İŞLETMELERDE EĞİTİM VE GELİŞTİRME İŞLEVİ

H. Vakıf Mercimek
Tütün Eksperi

Ekonominin içinde çalışmalarını sürdürmenin amacı, bir eseri ya da hizmeti en verimli biçimde üretmek olduğuna göre, kurumlarda görev alan yöneticilerin başta gelen temel görevlerinden birisi, yönetimleri altındaki elemanların kısa sürede etkili olabilmelerini sağlamaktır. Eğitim, personelle bir işin nasıl yapılacağını öğretmektir. İşletmelerde eğitim sürekli yapılmakta olup, bu ya belirli bir eğitim programına göre ya da rastgele yapılmaktadır.

Eğitim çeşitli yönlerden ele alınabilir. İşe alıştırma bölümünde de dejinildiği üzere, ilk önce görevde yeni alınan personele, işletme hakkında gerekli bilgiler verilmeli, işletmenin amaçları ve politikaları ile bunların sebepleri, onların anlayabileceğinin bir dille anlatılarak, çalışıkları yeri ile arkadaşındaki psikolojik bağlar kurulmalıdır. Bundan sonra, personelin öğretim ve eğitim durumları üzerinde durulmalıdır.

İşletmelerde personel eğitiminin başarısı, bu çalışanın işletme içinde herkes tarafından anlaşılması ve kabulu ile yakından ilgilidir. Bunun yanı sıra eğitim görenler de eğitim için isetli olmalıdır.

Eğitim; kişinin daha çok kendini bulması, kavraması ve başarıma yeteneklerini geliştirmesi amacıyla uygulanır. Yetiştirme ya da geliştirme, yeni işe alınanların ya da eski personelin özel ve belirli ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, performanslarını yükseltmeleri, değişen koşullara uyabilmelerini sağlamak amacıyla eğitilmelerini kapsar. Bu eğitim, bilgi ve becerinin geliştirilmesi biçiminde olacağı gibi, aynı zamanda tutum ve kişilik özellikleri üzerinde de olabilir.

Eğitim amacıyla işletmenin gösterceği çabalar önemli harcamaları gerektirir. Buna karşın, eğitimden sağ-

lanan yararlar, çoğu durumda, bu konuda yapılan harcamaları karşılayacak ölçüdedir. Eğitimin amaçları; a) ekonomik amaçlar, b) sosyal amaçlar olarak iki grup altında incelenebilir.

Eğitimin ekonomik amacı ile işletmenin temel amaçları olan kâr ve varlığını sürekli kılmak arasında yakın ilişkiler bulunur. Hızla gelişen teknolojik çevrede işletmelerin varlıklarını sürdürmeleri, herseyden önce, onların yeni teknolojileri yakından izlemelerine bağlıdır. Yeni teknolojilerin izlenmesi ve uygulanması ise, personellerin bu teknolojiler konusunda sürekli olarak eğitilmesini gerektirir. Öte yandan, üretimin nitelik ve nicelik yönünden yükseltilmesi ile personel eğitimi arasında da yakın ilişkiler söz konusudur. Eğitim, personelden kaynaklanan işkazlarının azaltılmasına, makinaların ve aletlerin daha dikkatli kullanılması sonucunda bakım ve onarım giderlerinin azalmasına da önemli katkılarda bulunur. Böylece, üretimi ve verimi yükseltmeye katkıda bulunmak amacıyla yapılan tüm eğitim çalışmaları temelde, kazancın artırılmasına yönelikdir.

Eğitimin sosyal amacı ise, işletmenin toplumsal sorumlulukları yönünden önem taşır. Eğitim, personellerin teknik ve mesleki yönden bilgilerini artırmalarının yanı sıra, onların genel kültürlerini ve fiziksel yeteneklerini de artırır. Eğitim, personele içinde yükselme ve daha iyi ücret imkanlarını sağlar. Bunun ötesinde eğitim çalışmaları sırasında kurumun ce-

şitli birimlerinde görev yapan personel arasındaki kişisel ilişkiler gelişir, işletme elemanları arasında daha iyi bir kaynaşma sağlanır.

Bütün bu sıraladığımız özellikler sayarken Tekel'deki uygulamalara bakarak bunları değerlendirdirsek eğitim konusunda hemen hemen hiç önem verilmediğini görmekteyiz. Gerek hizmet içi eğitim, gerekse değişen koşullara uyum sağlanması için yılın belirli dönemlerinde açılması gereken kurslar, seminerlerle kurumun işçi ve memurda bütün teknik personelin ve idari personelin başarma yeteneklerini artırmak gerekmektedir.

Yurt içinde bilimsel kurumların açtığı uygulamalı çalışmaların yanında Araştırma Enstitülerinin ve T.E.Y.O'nun teknik donanımından yararlanılarak değişen tarımsal şartların öğrenilip, uygulanması, ekicilerden bütün kuruluşumuza ve ülke ekonomisine olumlu etkilerle yansıyacağı görülecektir.

İşletmelerdeki eğitim fonksiyonu gerek iş analizi ve işin tanımı; gerekse işe yeni bir personel bulma veya atama aşamalarını çeşitli etüdlerle ve işin teknüğine uygun olarak aşama aşama katetmiş bir personel yönetimi tarafından yürütülecektir.

KAYNAKLAR:

- 1) C. Aldemir, O. Timurcan'dan, A. Ermenç, Personel Yönetimi
- 2) D. Alpugan, M. Oktay, H. Demir, N. Üner, İşletme Ekonomisi Yönetimi

“Çokuluslu şirketler özelleştirme olunca; Türk tüyücüsünü köle gibi kullanacaklar. Tarihten çıkış Anadolu'ya, üç kitaya kök salmış Osmanlı'nın torunları, Kurtuluş Savaşı'nın kabraman şehitlerinin çocukları olan Ege Köylüsü denize döktüğü sefillerin kölesi olamaz.”

SADULLAH USUMİ

(Gazeteci-Yazar / Muğla Paneli konuşmasından)

BASINDAN SEÇMELER

TÜTÜNCÜLER YENİ YASA PEŞİNDE

Tütün Eksperleri Derneği Onursal Başkanı Orhan ÖZET Türk Tütüncülüğünün içine düştüğü ve giderek ağırlaşan olumsuz koşullarına çözüm bulmak, bu çözümlerin kalıcı olabilmesini sağlamak için yasal ve yapısal düzenlemeler getirilmesi gerektiğini vurguladı.

ÖZET; "Türk tütüncülüğünün yararına olmayan bazı uygulamaların durdurulması, bazı projelerin terk edilmesi, öte yandan yasal ve yapısal birtakım düzenlemelerin vakit kaybetmeden hayatı geçirilmesi şarttır" dedi. Tekel sigara fabrikalarının özelleştirilmesi konusuna da得分en Özet, "Tekel sigara fabrikaları kar eden ve devlete yük olmayan kuruluşlardır. Bu kuruluşların karını çok uluslu şirketlerle bölüşmenin ve Türkiye pazarını onlara terktenin haklı gösterebilecek hiçbir tarafı yoktur". Tütün sektöründe özelleştirmenin Türkiye'ye hiçbir şey kazandırmayacak bütün olumsuz koşullara rağmen özelleştirmeler yapılırsa coğunkuluk hissesi mutlaka Tekel'in elinde olmalı. O fabrikada çalışanlarla bölgenin tütün üreticileri de te-

sislere ortak edilmelidir" şeklinde konuştu. Tütün Eksperleri Derneği Onursal Başkanı Orhan Özet, yeni düzenlemelerin hayatı geçirilmesini sağlamak için yapılması gerekenleri söyleşirdi.

- Yeni bir tütün yasası yürürlüğe girmeli,
- Tekel tütün konusunda yeniden yapılandırılmalı,
- Bazı görevler Tekel'den alınarak kurulacak yeni bir kurulaşa verilmeli,
- Tütün Tarım Satış Kooperatifleri tütün konusunda görev ve sorumluluk alacak hale getirilmeli,
- Tekel konusunda yapılan bilimsel araştırmalar bir merkezin sorumluluğuna verilmelidir.

Orhan Özet, 1177 sayılı Tütün ve Tütün Tekeli Kanununun yürürlükten kaldırılarak Ulusal Tütün Komitesini teşkil eden bütün kuruluşların katılımıyla hazırlanmış olan yeni Tütün Yasası taslağının kanunlaştırılması gerektiğini ifade etti.

Tütünde devlet tekelinin kaldırılmışmasına rağmen, bu konuda gereken yasal düzenlemeler yapılmadığı için gereksiz birçok işlemin tütün tekeli varlığına sürdürülüğünü hatırlatan Özet, Tekel'in bütün olanaklarını kaliteli sigara üretmek ve bunların iç ve dış piyasalarda pazarlamak olan aslı görevini serbestiye kavuşturulmasının şart olduğunu bildirdi.

Gerekli kanun değişikliği ile Tütün Tarım Satış Kooperatiflerinin devlet müdahaleinden uzak kendilerini yönetme imkanlarına sahip, ortaklara daha iyi hizmet verebilecek ve kooperatifçilik çalışmalarını etkin şekilde yürüterecek özür bir yapıya kavuşturulması gerektiğini de belirtten Özet, "Tütün konusundaki araştırmaların bir merkezde toplanması da bilimsel gelişmeyi sağlayacaktır" şeklinde konuştu.

EKONOMİK ÇÖZÜM 11-17 Mart 1996

TEKEL ÖZELLEŞMESİ SÜMEN ALTI OLDU

Refahyol hükümeti Tekel'in özelleştirmesini de rafa kaldırıldı. Anayol hükümeti döneminde Tekel'den sorumlu Devlet Bakanı olan Eyüp Aşık, 1930 yılından beri içki üreten Tekel'in 6 ay içinde özelleştireceklerini, bu satıştan 5 milyar dolar gelir beklediklerini açıklamıştı.

Refahyol'un Tekel'den sorumlu yeni başkanı DYP'li Nafiz Kurt ise Eyüp Aşık'ın tersine bakanlığının Tekel'in özelleştirilmesi konusunda herhangi bir çalışma içinde olmadığını söyledi.

Kurt, Eyüp Aşık'ın hazırlattığı özelleştirme planı konusunda ne düşündüğü konusundaki sorumuza, "Biz Bakanlığa geldiğimizde Tekel'in özelleştirilmesi konusunda bir rapor görmedik. Bu konuda bize iletilen birşey olmadı" dedi.

Aşık'ın Tekel'in özelleştirilmesi konusunda birşeyler söylemiş olabileceği ifade eden Kurt, söyleşide konuştu:

"Eyüp Aşık bu konuda konuşmuş olabilir, ancak rapor hazırlayıp hazırlamadığını bilmiyoruz. En azından bize bırakılan herhangi bir rapor yok. Ayrıca bana sözlü olarak iletilen birşey de olmadı. Aşık, Tekel'in özelleştirilmesi konusunda uygulamada da birşey yapmış değil. Her bakanın bir yoğunluğu var. Bunun için Eyüp Aşık'ın söyleşileri ve yaptıkları konusunda bir yorumda bulunmak istemiyorum."

Yeniyüzyıl 5.8.1996

Mustafa Kemal Çolak Sabah Ekonomi 22.07.1996

BASINDAN SEÇMELER

TÜTÜNDE KOTA KALKTI

Tütün üretiminde fazlalık nedeniyle 1993 yılında mecburen konulan kota, stokların erimesi ve ihracatın artması sonucu kaldırıldı. Depolarda çürüyen tütünün mecburen yakıldığı bilirten devlet Bakanı Nafiz Kurt, dünyada en iyi tütünün Türk tütünü olduğunu, yeni sesonda yapılacak tütün alımlarında, 'izinsiz ekilen' tütünlerin de bir defaya mahsus uygulanacak af ile satın alınacağını söyledi.

Demokratik Sol Parti Manisa Milletvekili Hasan Gülay, TBMM'deki gündem dışı konuşmasında Egeli tütün üreticisinin uygulanan kota yüzünden mağduriyetlerini dile getirerek, 1996 yılı tütün üretiminde kota uygulanıp uygulanmayacağına dair soru sordu.

Tütün üreticilerinin mağduriyetleri ile ilgili sorulara müjdelerle cevap veren Devlet Bakanı Nafiz Kurt, 1993 yılında Tekel'den sorumlu devlet bakanlığından tütünün darboğaza girdiğini, aynı yıl 500 milyon kilo, 1994 yılında da 600 milyon kilo tütün stoklandığı için kota koymak zorunda kaldıklarını bildirdi. Stoktaki tütünlerin depolarda bakımsızlıktan çürüdüğü, kota konulmaması halinde ise stokların 900 milyon kiloya kadar çıkabileceğini kaydeden Kurt, depolama imkanı da bulunmadığından, tütünlerin üreticisinin elinde kalacağına dikkat çekti.

Alınan cesur kararla tütüne kota konulduğunu, 100 milyon kilo tütünün depolarda çürüdüğü için mecburen yakıldığı anlatan Bakan Kurt, "Tütünleri sokağa da atsanız muhafazası gereklidi, mecburen yakıt" dedi.

Halen Tekel depolarında 107 milyon kilo sigara imalatında kullanılmak üzere tütün bulunduğu, stokların erimesiyle kotaının kendiliğinden kalktığını işaret eden Devlet Bakanı Nafiz Kurt, tütüne kota uygulamasının 54'üncü hükümet programında da yer aldığı belirterek tütün üreticilerine ekim cüzdanı vereceğini bildirdi. Türk tütünün dünyada en iyi ihrac edilen tütürler arasında yer aldığı ve 460 milyon dolar gelir elde edildiğini ifade eden Bakan Kurt, ihracatın gemilerle yapılması nedeniyle tütünün Türkiye'den çıktıktan sonrası yolculüğünün üçdört aylık zaman aldığı kaydederek şöyle devam etti: "Tütün üreticileri müsterih olsun. Artık kota kalktı. Tekel üreticisinin elinde ne kadar ürün varsa, üretici koçanına yazdıracak. İzinsiz ekilen 95 mahsülü tütünler uygulanacak af kapsamına alınarak, izinsiz ekim yapan üreticilere de üretici koçanı verilecek. Geçen hafta pazartesi itibarıyla tütün üreticisinin paraları ödenmeye başları. Hafta sonu üreticiye dört trilyon lira para ödenecek."

GAZETE EGE 11.06.1996

DEVLER KAVGA ETTİ, TEKEL KAZANDI

Tekel'in 68 bin 500 tonluk tütün satışı ihalesinden Camel, Winston, Salem sigaraları üreticisi RJR International galip çıktı. İhaleyi 222.6 milyon dolarlık en yüksek fiyat teklifini veren RJR International'ın kazandığını açıklayan Devlet Bakanı Eyüp Aşık "Marlboro üreticisi Philip Morris ile Camel üreticisi R.J.Reynolds olmak üzere sigarada iki dünya devini birbirleriley tokuşturduk. İhaleyi kapalı zarf usulüyle yapmamız Tekel'e 30 milyon dolar, yaklaşık 2.3 trilyon lira kazandırmıştır. Sigara devleri arasındaki aynı rekabet Tekel'in özelleştirilmesinde de görmek istiyoruz" dedi.

Bu arada Philip Morris'ten sonra RJR International'ın de Tekel'in özelleştirilecek fabrikalarına talip olacağı belirlendi.

Tekel, Türkiye tarihinin rekor satısını, Amerikan RJR International'e gerçekleştirdi. Devlet Bakanı Eyüp Aşık, geçtiğimiz yıl mart ayında başlayan ihalede kilo başına 1.50 dolarlık fiyatın 3.25 dolara kadar ulaşlığını bildirdi. Eyüp Aşık, Tekel'in 222.6 milyon dolarlık (yaklaşık 17.4 trilyon lira) rekor satısının 100 milyon dolarlık kısmının 15 gün içinde tahsil edilirken, tütünlerin RJR International'e tesliminin 1997 yılı sonuna kadar tamamlanacağını belirtti.

Söz konusu satı ile Türk tütüncülüğünün önü açılarak, geçtiğimiz yıllarda yaşanan krizin bütünüyle atlattığını ifade eden Devlet Bakanı Eyüp Aşık "Bu ihaleden sonra elimizde 1994 yılı öncesi İhracık Ege tütünü kalmadı. Bu, aynı zamanda Ege tütürleri için stok fazlalığından yapılan indirimli son satışlar. Böylece elimizde kalan 1994-95 yılı ürünler gerçek değerinden satılacak, önumlüzdeki yıllarda destekleme almında, Ege, Karadeniz, Marmara tütünleri için Tekel devlete yük olmayacaktır" diye konuştu.

RJR International'ın satışı, bu yılki tütün ihracatını 400 milyon dolara çıkaracağını kaydeden Eyüp Aşık şöyle konuştu: Hükümetimizin iki aydır hiçbir iş yapmadığı iddiasında bulunanlar, bakanlığım görev alanına giren sadece bir kuruluşta sonuçlandırılan ve sonuçlandırılma aşamasına getirilen işler nedeniyle mahcup olacaklardır.

Devlet Bakanı Aşık, 80 bin tonluk Doğu ve Güneydoğu tütününün önumzdeki günlerde ihaleyle satışa çıkarılacağını da bildirdi. RJR International'ın Doğu ve Orta Avrupa'dan Sorumlu Başkan Yardımcısı J. Russell Chapman da konuya ilgili olarak şu açıklamayı yaptı: "Bu anlaşma, Türkiye'nin en büyük ihracatı, Tekel tarihindeki en büyük tütün ihracatı ve RJR'ın yaptığı en büyük ticari tütün alımıdır. Tüm dünyada üretilen Amerikan menşeli sigaralarda kullanılan oryantasyon tütün konusunda RJR Türkiye'yi stratejik açıdan hayatı bir kaynak olarak görmektedir. Tekel'den yapılan bu alım, RJR'ın giderek büyüyen üretim ihtiyaçlarını desetleyecektir. Aynı zamanda bu anlaşma RJR International'ın Türk tütün piyasasına bağlılığı ve Tekel ile mükemmel ilişkilerini daha da geliştirmeye arzulu olduğunu göstermektedir."

Seda OĞUZ/Akşam 4 Haziran 1996

SİGARA ÖZELLEŞTİRME DİŞİ

Tekel'den Sorumlu Devlet Bakanı Nafiz Kurt, Tekel'in özelleştirilmesinin gündeme olduğunu, ancak kısa vadede sigaranın özelleştirilmesinin zor olduğunu söyledi. Bakan Kurt, Tekel'in özelleştirilmesinin akşamdan sabaha olacak bir şey olmadığını vurgulayıp bunun için dört yasanın değiştirilmesi gerektiğini belirtti. Özelleştirmeye alkolden başlanacağını ifade eden Kurt, "Sigaranın arkasından çok fazla tütün üreticisi var. Bunları devlet sübvanse ediyor. Bu sebeple sigaranın kısa vadede özelleştirilmesi zor" dedi. Alkol üretimi yapan Alaşehir'deki fabrikanın açıldığını hatırlatan Kurt, şarap üreten Karaman ve Elazığ'daki fabrikalarında önumzdeki günlerde açılacağını bildirdi. Alkol üreten birçok fabrikadan şu anda iptidai durumda olduğunu vurgulayan Kurt, bu fabrikaların satılabilmesini ifade etti. Kurt, bu fabrikaların iptidai durumda olmasına rağmen bulundukları yerlerin çok değerli olduğunu, bu sebeple satışlarının kolay olacağını anlattı. Alkol, özellikle de bira üretiminde özel sektörün modern teknolojiyle rekabet edebilmeye şansının olmadığını belirtti. Tekel'in Hazine'ye katkısının 1996 yılı sonunda 60-65 trilyonunu bulacağını belirterek, 1995'te Hazine'ye 50 trilyon lira katkıda bulunduklarını anlattı. Kurt, satılan tütünlerden yıl sonuna kadar 400 milyon dolar para geleceğini de ifade etti.

Tülay AĞAOĞLU/Akşam 20.7.1996

DEVLET YAKACAK TÜTÜN EKTİRİYOR

Türkiye'nin tütün anbarı Manisa'da Ziraat Odası Başkanı Nuri Sorman, karname hizirligine büyük tepki gösterdi. Sorman, "iki yıldır tütün yakmayı, stok masrafı ödemeyen Tekel, şimdi vatandaşın parasını tütüne verip depolara yığacak. Ardından da satamadığı tütünü imha edecek. Planlı, programlı tütün plottikasından vazgeçilmek istenmesi çok yanlış. Bunun faturası ağır olur" dedi. Sorman, kota'nın gerçek üreticili memnun ettiğini de sözlere ekledi.

Tekel'den sorumlu eski bakanlardan Manisa Milletvekili Sümer Oral, "Kotanın kalkması Ege ve Marmara'da üretilen tütünde sıkıntı yaratmaz. Ancak doğu ve güneydoğu'da üretim patlaması meydana gelir. Türkiye'nin ortalama tütün kalitesi düşer. İhracat ve stoklamada yenidoğan sorunlar yaşanabilir. Hükümet bu konudaki admını tekrar ciddi şekilde gözden geçirsin. Aksi halde ülke ekonomisine büyük yararlar açılır" dedi.

M. Hakkı Özbayır/Hürriyet 01.08.1996

BASINDAN SEÇMELER

SİGARA KARTELLERİNE KIYAK

1993 Yılında tütüne getirilen kotanın kalkmasının sigara kartellerinin işine yarıyacağı ileri sürüldü.

Rehahol hükümetinin kotayı kaldırma konusunda aceleci davranışmaması gerektiğini kaydeden Manisa Ziraat Odası Başkanı Nuri Sorman, şöyle konuştu: "Tekel'in elinde stok kalmamasından endişe duyan tüccarlar, kotanın kaldırılmasını istiyor. Çünkü ürün bol olursa istediği fiyattan alabilir. Türkiye'ye giren yabancı sigara kartelleri maliyetlerini düşürmek için kalitesiz tütün aramaktalar. Son iki senede kota sebebiyle kötü tütün yok denecek kadar azaldı. Bundan rahatsız olan karteller kotanın kalkması yönünde hükümete baskı yapmaktadır. Kotanın kalkmasıyla tütün fiyatları aşağıya çekilecek ve bundan üretici zarar görecektir ayrıca devlet de almak zorunda kalacağı tütün fazlasını yakarak bütçeye yük bindirecek, yani zarar edecektir."

Akhisar Ziraat Odası Meclis Başkanı Abdullah Akboğa'da konuşmasının dùşürülmüşüyle kalitenin düşeceğini, üreticinin ürününü düşük fiyatattan satmak zorunda kalacağını ve devletin zarar göreceğini belirterek, üreticilerin de kotanın kalkması konusuna soğuk bakışlarını vurguladı. Akdoğa, "Tütüne kota getirilmesiyle istenen he deflere aşağı yukarı varılmıştır. Tütüne kalite gelmiş, fiyatla istikrar gelmiştir. Şimdi kotanın kaldırılması bütün bunların bir anda bozulması demektir. Kaldı ki getirilen kotadan normal üretici değil ortakçı kullanmak kaydıyla tütün yapan ağalar zarar görmüştür. Kaldırılması bunlara yaracaktır. Akhisar'da 26 bin üretici kotanın kalkmasını istiyor. Yani hükümet bile bile yanlış yapmamalıdır" dedi.

Sorman ve Akboğa, hükümetin kotayı tümdeñ kaldırıkmak yerine aksayan yönleri ele almasını istediler. Verilecek kotanın tütünü ekmeden önce bildirilmesini isteyen üretici temsilcileri, "illaki tütün üretiminin arttırılması isteniyorsa kotalar biraz yukarıya çekilmelidir. Bu konuda Ziraat Odaları ve ziraat mühendislerinin görüşü alınabilir" dediler.

M. Akif Kaya, Gülsüm Şimşek/Zaman 9.8.1996

AMERİKA'DA SİGARA SAVAŞI

Philip Morris, Clinton'a Karşı
Bayrak Açılmaya Hazırlanıyor

ABD'nin başlıca sigara üreticisi Philip Morris, sigara tüketimine sınırlama getirmeyi planlayan Başkan Bill Clinton'a karşı bayrak açmaya hazırlanıyor. ABD'de gıda ve ilaç mamullerinin niteliğin denetlemekle görevli Gıda ve İlaç Yönetimi'nin (FDA) önerisi üzerine Clinton yönetiminin nikotini uyuşturucu ile bir tutma planına tepki gösteren Philip Morris.

"ABD'de 50 milyon yetişkin tiryakinin haklarını savunacağını" açıkladı. FDA'nın önerisini inceleyen Clinton'ın yakında sigara tüketimini sınırlamaya ve sigara reklamlarını kısıtlamaya yönelik önlemleri açıklaması bekleniyor.

Yazılı bir açıklama yapan Philip Morris, gençlerin sigara tüketimine karşı olduğunu, ancak FDA'nın yetişkinlere sigara satışını yasaklama yetkisine sahip olmasından "kaygı duyduğunu" bildirdi.

Yeni Asır 24.08.1996

BUNLARI BİLİYOR MUSUNUZ?

Derleyen: Mustafa Seydioğulları

- Onbeşinci yüzyılda Amerikan yerlilerinin kutsal sayarak hastalıklarının tedavilerinde kullandıkları, demet halinde boyunlarına asarak naçarlık veya muska yaptıkları tütüne "PETOM" adını verdiklerini,

- Fransız yazar Merimee tarafından öyküsü yazılan (1845), yine bir Fransız olan besteci Bizet tarafından operası (1875) yapılan çin gene kızı CARMEN'in edebiyatta sigara içen ilk kadın kahraman ünvanına sahip olduğunu,

- Dünya sinemasının klasikleri arasında yeri alan "CASABLANCA" filminden (1942) başta Humphrey BOGART ve diğer erkek oyuncular fosur sigara içen, hiç bir kadın oyuncunun sigaralı görüntüsünün olmadığını,

- Küba'nın efsanevi lideri Fidel CASTRO'nun Dünya Sağlık Örgütü'nün kampanyasına katılıp meşhur Havana puolarını 1985'ten beri tütürmediğini,

- Japonya Başbakanı Ryutara HASIMOTO'nun, sigara karşı bir örgüt tarafından zincirleme sigara içip gençlere kötü örnek olduğu için "en kötü sigara içicisi" ilan edildiğini,

- ABD'de "ÖLÜM" adı altında piyasaya sürülen sigaranın satışlarının hiç de fena olmadığı,

- Dünya Sağlık Örgütü-Sigara ve Sağlık Ulusal Komite'sinin düzenlediği "Sigarayı bırak, 3 bin dolar kazan" kampanyasını Karamanlı, 36 ya-

şında iki çocuk annesi ve 23 yıldır gündeme iki paket sigara içen sigarayı bırakan Senan TUNA'nın kazandığını,

- ABD'de sigara üreticilerinin 1995 yılında 2,8 milyon dolarlık politik bağış yaptığını ve bu miktarın yüzde 85'inin Cumhuriyetçiler'e ve rüldüğünü,

- ABD'de yayınlanan "Weekly Reader" adlı popüler çocuk dergisinin, 1989-1994 yılları arasında sigara endüstrisinin görüşlerine yer verirken sigaraların sağlığı zararı konusunu ele almadiği ve sonradan dergi ile RJR Nabisco sigara fabrikasına aynı şirketin sahip olduğunu anlaşıldığını,

- California Üniversitesi'nin 1994 yılında yaptığı bir araştırmaya göre, ABD'de 1960 yılından 1990 yılına kadar geçen sürede sigara içenlerin oranının yüzde 42'den yüzde 25'e gittiğinden,

- ABD'de sigara üreticisi firmaların alellerine açılan davalarда savunma harcamaları için 20 milyon dolarlık bir gizli fon oluşturduklarını, bu fon sayesinde en iyi avukatları ve sigara yanısı uzmanları tutup juri üyelerini etkilemeye çalışıklarını,

- Sigara paketlerinin üzerinde, sigaranın sağlığı zararı olduğu yolundaki uyarıların ABD'de 1970 yılında, Türkiye'de ise 1986 yılından itibaren yazılmaya başladığını,

- Yeşilay Derneği'nin yaptığı bir araştırma raporuna göre, Türkiye'de devamlı sigara içen insan

sayısının 20 milyon kişi, dumanaltı olan pasif içici sayısının da 20 milyona yaklaşığının belirlendiğini,

- Sağlık Bakanlığı'nın yaptığı bir araştırmada, Türkiye'de sigaraya başlama yaşının onbirde düştüğünü,

- ANAP İstanbul Milletvekili Bülent Akçalın'ın sigara alışkanlığı nedeniyle sağlığını yitiren Eskişehirli Yılmaz Sayın'ın ağızı davaya maddi manevi destek olduğunu,

- Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın verilerine göre, 1995 yılında Ülkemize 11 milyon dolarlık çakmak ithalatı yapıldığını,

- Yapılan bir bilimsel araştırmada, sigara içenlerin dikkatlerini daha kolay toplayabildiklerini, nikotinin öğrenme ve belli bir mekanizmalarını deteklediğini ve özellikle erkeklerde sözel yeteneklerin artmasına yardımcı olduğunu,

- Erzurum Göğüs Hastalıkları Hastanesi Başhekimi Dr. Ayhan Yiğit'e göre, 20 yıllık bir sigara tiryakisinin vücut ağırlığının yüzde onun is ve katrandan oluştuğunu,

- İstanbul Sanayi Odası'nın (ISO) "500 Büyük Sanayi Şirketi" araştırmasında göre 1995 yılı ciroları itibarıyla yapılan sıralamada; Tekel'in 3'üncü, Philsa'nın 10'uncu, RJ Reynolds'un 141'inci, Spierer Tütün'ün 294'üncü, Dimon Tütün'ün ise 449'uncu sırada yer aldığı,

BİLİYOR MU YDUNUZ?

TÜTÜN ve SIGARA ÜZERİNE ÇEŞİTLİMLER

Derleyen: Mustafa SEYDIOĞULLARI

"... Tükettiğimiz yılın sigarada nice küçük olası neden bulunabilir..." Annie LECLERC

"... Tütün: yalnız adamın candaşı, bekarnın arkadaşı, aç olanın gıdası, kederlinin dostu, uykusuzun uykusu, üşüyenin ateşi, cennetin kubbesi altında benzeri bulunmayan şifalı bitki..." Charles KINGSLEY

"... Hoşgörüyü sigara tiryakilerinden öğrenebilirsiniz. Bugüne dek hiç bir sigara, içmeyeni şikayet etmemiştir..." Sandro PERTINI

"... İsviçre'de yaşadığım 1970'ler boyunca sigara içen azılığın bir mensubu olarak horlandım ve aşağılandım. Türkiye'ye dönüşümden bu yana da sigara içmeyen azılığa mensup olarak horlanıyor ve aşağılanıyorum..." Şahin ALPAY

"... Cigara artık benim burnum, kaşım, kulaklarım, saçlarımdı. İnsan bu yüz parçalarının varlığını her an aklında tutamayacağı gibi ben de ağızındaki cigaranın varlığını unutuyordum. Zaman zamanda ağızında sigara olduğu halde "eh artık bir sigara yakayım..." diye yeni bir sigara alıyor ve onu ancak dudaklarına yaklaştırdığında işin zigotoloğunu çakıydum..." Salah BİRSEL

"... Sonra bir ölüm korkusuna kapıldım. Sigara içen o adam birdenbire ölebilirdi, gazeteler inandırıcı bir şekilde böyle diyordu. Ölmemek için o kimlikten sıyrılp bir başkası olmam gerekti. Bununda başarıyla yaptım. Şimdi arkada bırakıktım kişiliğim, zamanın akmadığı o ölümsüz günlerine şeytanla birlikte geri çağrıyorum beni. Bu çağrıdan korkmuyorum..." Orhan PAMUK

"... On yıl kadar önce, onbeş yıl sigara içtiğinden sonra bu alışkanlığı bıraktım. Gerçi Marmara Üniversitesi pediatri profesörlerinden Elif Dağlı'nın bana çanta dolusu dökümanı yollamasına kadar hiç anti sigaracı olmamıştım..." Hürşit GÜNEŞ

"... Üç aydır, ben de tipki köpeğini dolaştıranlar gibi cigerlerimi gezdirmeye çıkıyorum. Tam yirmi yedi yıldır günün ilk çayıyla birlikte

sigara dumanına boğulmaya alışmış cigerlerimi yeni hayatıma alıştmaya, zehirli gazları unutturup oksijenle tanıştmaya çalışıyorum..." Gülay GÖKTÜRK

"... Sigara içmenin yapılabilecek en büyük salaklıklardan biri olduğunu düşünmüştüm hep. Günde bir paket sigara içen insanların, uçakların düşeceği, AIDS olacakları, deli danadan ölecekleri gibi kaygıları dile getirmelerini ve bunlardan korkmalarını bir türlü anlayamamışdım..." Kürsat BAŞAR

"... 35 yıldan beri sigara içmemeye karşın, bana "sigara tiryakisi" demek yanlış olur. Benim durumumu tam olarak karşılayan tanımlama "sigara bırakma tiryakiliği" olabilir. Gerçekten sigarayı bırakmayı çok seviyorum. Zira sigarayı bırakmak insanı bambaşa biri yapıyor..." Yalçın PEKŞEN

"... Türklerin büyük bölümü sigarayı usturup içmeyi bilmez. Sigarayı sıkı içen bir Türk'ün yurt dışında seri cinayet işleyen katil olarak yakalanması İhtimali vardır..." Serdar TURGUT

"... Biz sosyal demokratlar yasaklara karşıyız, dolayısıyla sigarının yasaklanması da karşıyız..." Aydın GÜRKAN

"... En ucuz kiralık katil sigara ise, biz bu kiralık katili yatak odamiza dahı sokuyoruz..." Prof. Dr. Doğu ERGİL

"... Bazı insanlarda sigara bağımlılık yapar. Bazıları ise isterse içer, isterse bırakır. Sigaraların çocukların için iyi olmadığını biliyoruz. Ama başka bir sürü şeyde iyi değil. Örneğin, içki de iyi bir şey değil. Bazıları sütün bile iyi olmadığını söylüyor..." Robert DOLE (ABD Cumhuriyet Parti Başkan Adayı)

"... Sigara üreticileri; Sorumlu davranışın ve çocuklara yönelik ilanlardan vazgeçin. Kötüyü değil iyiyi yapın, onsekiz yaşından küçüklerin sigaraya başlamamaları için elinizden geleni yapın..." Bill CLINTON

"... Kanserden ölümlerin yoğun olduğu bölgeler ile sanayi bölgeleri-birbirleriyle çakışıyor. İnsan hayatında ölüm için pek çok risk vardır. Sigara içmekte bu risklerden sadece biridir..." İ. MARCOVITCH (PM, İsviçre-Neuchatel Sig. Fab. Bilim ve Teknik Direktör Yrd.)

"... Türkiye'de yasaklı bölgeler giderek çoğalıyor... Eğer içkiyi sigarayı yasaklarsanız akıl hastaneleri adam almaz..." Çetin ALTAN

"... Umumi yerlerde sigara içilen bir yer ayrılmadığı için kızmak, bir yüzme havuzunda idrar yapmak için özel bir köşe ayrılmadığı için kızmaya benzer..." Simon CHAPMAN (Avustralyalı Doktor)

"... Büyüklere sigarayı bırakmaya ikna eden çoğu kez çocuklar oluyor. Sigaradan nefret etmeyen bir çocuk hiç tanımadım..." Hillary Rodham CLINTON

"... Türkiye, genç nüfusuyla gelecek vaadeviyor..." Thomas REIBL (Türkiye RJR Eski Genel Müdürü)

"... Sen, eלי sene zararlarını bile bile, gönü'l rızanla sigara iç, kanser olunca da sigara üreticisini dava et! Özgür bireylerin cenneti Amerika'da; adam, "birey olma"nın bütün sorumluluklarını reddedip küçük bir çocuk gibi "sigara firması beni niye korumadı?" diye vaveyla koparıp avanta istiyor..." Gülay GÖKTÜRK

"... Yarım asırdan beri yerli sigara içirim. Yabancıya verilen her kuruş sana kurşun olarak geri döner. Biz böyle yetiştiğim..." Mehmet BOZ (Uşak Bozoğlu Tekstilin Sahibi)

"Dolup taşar cemakânlarında her çeşit sigara,
O eskidir, bu yeni...
"en az zararlı olan, hangi cinstir?" dersen
Derim: 'İçilmeyen!' " Arif Nihat ASYA

"Güldür de gel,
Yarım, beni güldür de gel.
Ateşimiz bize yeter
Sigarani söndürde gel." (Türk Halk Edebiyatından)

"Tabakamda mis tütün,
Gönlümün aşkı bütün;
Eğer yarılm gelmezse
Yıkılsın Bursa bütün." (Bursa Yöresi Manisi)

"Haydin gidelim kızlar,
Bafraya tütüne,
Bu sevda nasıl sevda
Yandık bütün bütüne." (Bafraya Yöresi Manisi)

"Hiç bir şey gideremez iç sıkıntımı
Memleketin şarkıları ve tütünü gibi."
Nazım HİKMET

"Elindeye zamana, dur, geçme diye dayat!
Bir sigara içmekten daha kısa bu hayat..." Necip FAZIL KISAKÜREK

**"Tekel 40.000'in üzerindeki kişiyi istibdam ediyor ve ekicilerle birlikte sektörden geçimini sağlayan 4 milyona yakın insanın ekmek kapısıdır.
..... 4Milyon kişilik bir kitlenin ekmeğiyle pervasızca oynamaya kalkırsa susmamız, bareketsiz kalmamız mümkün değildir."**

ORHAN BALTA

(Tekgıda-İş Sendikası Genel Başkanı - Akhisar Paneli konuşmasından)

Osmanlı'dan günümüze yadigar, en eski sigaramız **YENİCE**

Bir koleksiyon yaparken biriktirdiğimiz malzemeyle kişiliğimiz, geçmişimiz ya da uğraşı alanımız arasında, bilişaltında da olsa, kesin bir bağlantı vardır. Bir koleksiyon türünün seçiminde ilgi alanımız oluştururan ya da etkileyen aslında bu bağlantıdır. Ben ve kardeşim sigara içmediğimiz dönemlerde bu nesnenin koleksiyonun yapmaya başlamamızın nedenlerinden biri de, sanırım, bu yazımın konusunu oluşturacak "Yenice" sigarasıdır, bu sigaranın çocukluk dönemlerimde silinmez izler bırakmış olmasıdır.

İlkokula gittiğim yıllarda Geyve'de bulunuyorduk. Özellikle pazar ve diğer tatil günleri yerine getirmem gereken görevler arasında öğle saatlerine doğru çarşıya gidip babam için bir paket "sigara" ve kibrit, ev için bir "baston ekmek" ve "gazete", kendim ve kardeşim için de, sanırım emeğimin karşılığı olarak, birer "halka" alıp gelmek vardi. Ekmek normalde "yuvarlak ekmek" olarak çıkartılırdı o zamanlar; bugün "francala" dediğimiz uzun "baston ekmek" daha az yapılır ve şekil değişikliğiyle renginin beyazlığından dolayı daha ilginç gelir ve sevildi. "Halka"ysa, günümüzde ancak bazı "unlu mamuller marketi"nde arada sırada bulunan, normal simitten çok daha küçük ve ince, susamsız, beyaz renkli, bugünkü kandil simitlerine benzeyen ve bizim gibi çocukların çok sevdigi bir çörek, bir cins yiyecek maddesiydi. Önce, satıcının babam için ayırdığı gazeteyi alır ve oradan fırına giderdim. İki değişik boyda yapılan halkaların küçük olanlarından bir tane kardeşime; ağabeylik farkı olarak da büyüklerinden bir tane kendime alındıktan sonra ekmeği kolumnun altına sıkıştırıp çıkar ve bakkalımız Aziz Amca'nın dükkânına girerdim. Üzeri çiğ meşaleli "İnhisar Kibriti"ni sigara paketinin üstüne yerletiren Aziz Amca'nın verdiği bozukluk paraları düşürmemek için avucumu açıtabak dercede sıkarak evin yolunu tutardım. Halkayı yemeğe başlayacağım anın beklenişinin zevkini bir eğitimci olan babam o kaçınılmaz "Gel bakalım, hesap yapalım... Nereye, ne kadar vermişsin?" çağrısının sıkıntısıyla azaltmamaya çalışır, zaman kâznamak ve hesap faslı kâza ke-

Tunca VARİŞ

sebilmek için yolda hesap yapaya eve dönerdim.

Ekmek, "yuvarlak" ya da "baston" oluyordu, sorun yoktu. Büyük halka büyük kardeşe, küçük halka küçük kardeşe, evdeki sosyal düzene göre hâlcasına alınmış bir karar. Gazete hep aynısıydı, hiç değişmedi bugün de 25662. sayısını okudum. Kibrit sadece bir araç olarak, evdeki ocağı ya da babamın sigarasını yakmak için gerekliydi, o kadar. Ancak sigaraya gelince, durum değişiyordu.

Nedenlerini pek bilmem ama o yıllarda babam sık sık sigara değiştirdi. uzun süre "Birinci" ile "Bafrá" arasında kararsız kaldı; bazen tütünün çubuk dökündüğünden şıayet ederdi, bazen de sigaranın ıslak olmasına. Bir ara "Gelincik" içti, bu sigaranın sade olan türünün de kırmızı uçlusu gibi bir kadın sigarası olduğunu gördüğü güne kadar kuşkusuz. Ve sonunda beyaz karton kutusu içinde "Yenice" sigarasına sıra geldi. İşte bu noktada işler, benim açımdan biraz düzeltir gibi olmuştu. 50'li yıllarda piyasada filtreli sigara henüz yok; tüm çeşitler yuvarlak ya da yassi, ucu ya da uçsuz, sade sigaralardan oluşuyor. O zamanların deyişiyle "Mamulat-ı mahsusa"nın özel kaliteli sigaralarını Geyve'de bulmanın bir yolu yok. Durumu "Enva-ı cariye"nin bilinen, alışan sigaralarıyla kurtarıyorlar; ucuz ve bol bulunan tür sigaralarla. Bildiğiniz gibi ilk filtreli sigaramız "Samsun", ancak 1959 yılında piyasaya çıktıktan ve 300 kuruş gibi bir fiyatla satılıyordu. Oysa aynı yıllarda Yenice'nin fiyatı sadece 45 kuruştur ve evlerde küçük kardeşler ağabeyden kalanları, ağabeyler ise babadan kalanları giymektedirler.

İşte o yıllarda "Yenice" daha çok bir sosyal simge gibi kabul görmektedir. Piyasının en pahalı sigarasıdır, ancak tüccar ve memur sınıfının içebildiği bir markadır. Ayrıca paketin arka yüzü ufak bir not defteri gibi kullanılabildiği için günlük yaşamda işlevi bile vardır. Seçim dönemlerinde oy istemek için köy köy kasaba kasaba dolanan milletvekilleri vatandaşların dileklerini "Meclis" sigarasının kartonunun arkasına yazarlar ve sonrasında paket

bittiğinde atalarımış ya... İşte günlük yaşamda da tüccarlar kısa noktalarını "Yenice"nin arkası tarafına yazarlar ve kolay kolay atmazlardı.

Babam sigarayı aldığında, yemek masasında ekmek biçağıyla diğer zamanlarda sağ elinin baş parmağıyla ön yüzdeki ince kağıdı çizer ve paketi açardı. Sonra sol avucunun içindeki paketi alt kısmından parmağıyla hafifçe itirir, kavislendirir ve ilk sigarasını yakardı. Artık ne bu davranışları ne de bu paketleri göremeyeceğim gerçeğini kabul etmek zorundayız. Her şey değişti ya da değişiyor.

Son yıllarda tüketimi giderek artan yerli ya da yabancı filtreli sigaralar, camianın "duayen"leri olan bu alçak gönlülü markaların artık vitrinlerde ve hatta raflarda bile yer almalarına set çeker oldular. Değişen ya da değiştirilen beğeniler karşısında yapabilecekleri pek bir şey kalmayan "eskiler" de ortalıktan çekildiler. Develere, kartallara, kovboylara bıkarılan bu meydanda artık "Ahali"ye, "Halk"a "Köylü"ye, "Bey"e, "Bayan"a, "Bafrá"ya, "Yenice"ye yer yok artık. Ne "Birinci" gün, ne "Ikinci" gün ne de "Üçüncü" gün, "Gelincik"ler açmayacak artık, "Bahar" gelmeyecek.

Neyse, biz gelelim "Yenice"ye. Bu günü Türkiye sınırları içinde adı Yenice olan ve az çok tütün üretim bölgesi diyeceğimiz çok yerleşim noktası var; Zonguldak, Haymana, Tarsus, Karacasu, Foça ve Çanakkale'ye bağlı çeşitli ilçe ve bucak merkezleri. Ancak söz konusu sigara markasının kaynağı olan Yenice, Batı Trakya'nın önemli bir tütün üretim merkezi olan Karaağaç-iske bölgесinde bulunan bir yerleşim merkezidir.

Siz bakmayın son yıllarda Virginia tipi, Burley tipi gibi tütün çeşitlerinin piyasayı kapladığına. Dünya tütün piyasasını ele geçirmeye çalışan çokluksuz kuruluşların yapmakta oldukları çabalar sonucunda tüketicilerin beğenileri değişti, yani değiştirildi ve "Dünya'nın en nefis tütünü: Türk Tütünü" daha geri alanlarda kaldı. Oysa ikinci Dünya Savaşı'na kadar tütün dendiginde akla ilk olarak Türk tütünü gelir ve sigara olarak da Türk sigaraları aranırdı. Bunlar arasında da Avrupa'ya yakınlığı ve kalitesinin üstünlüğü nedeniyle en çok aranan çeşit "Yenice"

tütünü olmuştu. Öyle ki Hugo Zietz, Dresden'de kurduğu fabrikaya bu adı vermiş ve 1886 yılında bu yörenin tütünden "Yenidze" sigarasını üretmeye başlamıştı. Günümüzdeki bazı Alman sigaralarında bu durum yine gözlenmektedir. Örnek olarak 11 sigaralık ufak, yeşil paketli "Salem No.6/ Tabak und Cigarettenfabrik Yenidze. Hamburg-München" verilebilir.

Sigara dediğimiz nesnenin satışı için günümüzde ezici bir yoğunlukla uygulanan 20'lik paket asla bir rastlantının ürünü değildir. Taşınma açısından sorun yaratmayan, ağırlığını ve varlığını hissettirmeyen, normal temposunda sigara içen bir kişinin yaklaşık bir günlük ihtiyacını karşılan bir miktarıdır. Oysa yıllar önce piyasada çok değişik paket türleri kolaylıkla bulunuyordu. Sigarayı normal paket yerine kişiye özel bir "tabaka" içinde taşımayı seven tiryakiler için, kalabalık konaklarını ihtiyacını toptan gidermek için ve sonuç olarak daha ekonomik olduğu için 50, 84, 100, 120 hatta 500 sigaralık kutular piyasada oldukça tutuluyorlardı.

1. fotoğrafımızda gördüğümüz üç kutu, "Régie des Tabacs de Turquie/Türkiye tütünleri İnhisarlar İdaresi" ibaresi ve ay-yıldız motifi taşıdıklarına göre Cumhuriyet'in ilk yıllarına ait üç kutudur. Ayrıca "İstanbul Fabrikası" ibaresi sigaranın üretildiği yeri de belirtmektedir. Bu dönemlerin paketlerinde sigaranın ismi yazılı olamadı; aynı görünüşü paketlerde değişik markaların satılması gibi bir yöntem uygulanmaktadır. Ancak paketin ön yüzüne ya da buradaki genişlik yetersizse paketin uygun bir yerine yapıştırılan ve sigaradan alınan vergilerin ödenmiş olduğunu gösteren bandrol aynı zamanda sigaranın ismini de gösteren bilgileri kapsardı: "100 aded Yenice, zivanasız inci sigara/97 kuruş 20 para". Aynı paketlerin aynı sıra ile 2. fotoğrafta da görmekteyiz. Ancak burada söz konusu olan bandoller ilginç bir olayı vurgulamaktadır. En üstteki paket kesin olarak Cumhuriyet Dönemine aittir; bandrolde ay-yıldız motifi vardır. Ortadaki paket Cumhuriyet'e aittir, ancak bandrolü Osmanlı Döneminde kalan bir bandoldür. Üzerinde de imparatorluğun arması ve "Régie" idaresinin ismi süregelmektedir. Alttaşı kutuda ise bandrolün ön kısmını, sigaranın isminin yazılı olduğu bölümü göremekteyiz; bu paketin fiyatının 95 kuruş olması da Cumhuriyet'in ilk yıllarda bir geçiş dönemi yaşandığını ve "Régie" idaresinden kalan malzemenin tüketeneye kadar kullanıldığı kanıtlanmaktadır.

"Yenice", sigarasının yanı sıra

sarma tütün olarak da satılan bir marka şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu durum 50'li yıllarda kadar sürmüştür; bir ara "erkeklerle mahsus" ve "bayanlara mahsus" olmak üzere iki tür Yenice tütünü piyasada bulunmaktadır. 3. resimde 1944 yılına ait bir Yenice tütünü kutusunu görülmektedir. Tüketicinin sigarayı sarmak için kullanacağı kağıtlar da 42 yapraklı ufak bir defter şelinde kutunun içinde verilmektedir. İlk Dünya Savaşı'nın tüm hızıyla sürdürdüğü bu yıllarda azalan tüketimi artırmak için İnhisarlar İdaresi tütün ve tütün mamullerinin fiyatlarında çeşitli indirimler uygulamıştır; fotoğrafta görülen paket buna ilginç bir örnek olarak alınabilir.

20 sigaralık "Yenice" paketleri zaman içinde çok değişiklikler ve çeşitlilikler göstermiştir; ancak paketin içindeki sigara hep aynı harmandan, filtersiz, ıncasız, kalın ve yassı olarak yapılagelmiştir. Üç adet sigara kutusunun göründüğü fotoğraf bize bu markanın en eski türlerini sunmaktadır. Üst sırada bulunan ve birbirinin benzeri olan iki kutudan soldaki Cumhuriyet Döneminin ilk 20'lik Yenice'sidir. "Türkiye Tütün İnhisarı" ibaresini taşırı; tütün yapraklarından yapılmış bir çelenk içinde ay-yıldız ve T.C.T.I. harflerinden oluşan arma bu paketin 30'lu yıllara ait olduğunu göstermektedir. "20 kalın sigara"lık bu paket "22 kuruş" fiyatla satılmaktaydı. Sağ taraftaki eş görünümülü paket de son yıllarda, başta ABD olmak üzere, yurt dışına gönderdiğimiz ya da gümrüklerde sattığımız, daha doğrusu satmaya çalıştığımız Yenice sigarasıdır; paket boyut, desen, malzeme ve içindeki sigaralar açısından 30'lu yıllarda paketin günümüzde yaşayan bir kardeşidir. Bir başka resimde de bu paketin içi ve sigaraları görülmektedir. Üzerinde kırmızı rengin çok yoğun olduğu paketse 40'lı yılın Yenice'sidir ve desen olarak son yıllarda kadar piyasada satılan Yenice'ye çok benzemektedir. Markanın sağ üst köşesinde altın yıldız noktanın içinde ay-yıldız motifi görülmektedir. "20 sigara"lık bu paketin satış fiyatının "20

kuruş" olmasının nedeni 40'lı yılın savaş içinde geçmekte olmasıdır.

Tanıdığımız ve alıştığımız "Yenice" paketlerinden dördünü birlikte gösteren fotoğrafsa bu markanın daha sonraki yıllarda geçirdiği safhaları belirtir. Sol yukarıdaki 50'li yılın Yenice'sidir; altın yıldız noktanın içinde ay-yıldız ve T.C.I.I./T.C. İnhisarlar İdaresi'nin arması vardır. Fiyatı 45 kuruştur. Sol alttaki paket, rahmetli babamın içtiği, 60'lı yılın Yenice'sidir. Altın yıldız nokta kalkmış ve yerine bir tütün bitkisi motif gelmiştir. Bu paketin fiyatı da 70 kuruştu. Sağ yukarıda 60'lı yılın son dönemlerinin paketi yine altın yıldız nokta içinde T.C.I.I. arması ve 120 kuruşlu fiyatıyla görülmektedir. Sağ alta da Yenice'nin en son durumunu görmekteyiz; resimde görülen paketin fiyatı 200 kuruştur, 70'li yıllara aittir.

Yenice paketi zaman içinde değişiklere uğrarken bir dereceye kadar çeşitlilik göstermiştir. Son fotoğrafta iki çeşit Yenice görülmektedir. Soldaki "Süslü Kutular" diye adlandırılmasa gerek bir tür kutudur. İçindeki sigara farklı değildir, ancak normal paketin yaklaşık iki katı fiyatla, 60'lı yıllarda 250 kuruşa satılmaktaydı. Aynı şekilde 50 sigaralık bir başka süslü Yenice kutusu da vardır. Süslü kutular Çeşit, Bafra ve Boğaziçi isimli sigaralar içinde de kullanılmıştır. Sağ taraftaki kutuya gelince, bu kutuyu Tekel'in bir denemesi olarak kabul etmek gereklidir. Yenice, Bahar, Gelincik gibi markaların kutuları "lambalı kutu" adı verilen bir kutu tipidir. 1967 yılında ambalajlarında bir modernleşme arayışına giren Tekel ilk olarak Yenice'yi resimde görülen Hinge Lid tipi üstten açılan kapaklı kutuya piyasaya sürdü; fiyatı 200 kuruştu. Dunhill kutuları tipinde olan bu kutu tüketiciler tarafından tutulmadı, fiyat indirimine gidildi. Daha sonra Bahar sigarası aynı tip kutuya satışa verildi ve piyasada tutulmadı. Sonuç olarak, birkaç yıl sonra, 70'li yılın başında bu paket piyasada görülmez oldu.

Sonuç olarak, 90'lı yılın ortalarında "Yenice" marka sigara piyasada görülmeyecektir.

Tarih ve Toplum/Şubat 1996/Sayı 146

"Hiçbir politikacı bizim işimize burnunu sokup, 'Tekel'i satarım, özelleştiririm' demesin. Biz buna müsaade etmeyiz."

ABDULLAH AKBOĞA

(Akhisar Ziraat Odası Başkanı - Akhisar Paneli konuşmasından)

BİZDEN HABERLER

TÜTEV ÇALIŞMALARI DEVAM EDİYOR

25.05.1996 Tarih ve 22646 Sayılı Resmi Gazetedede yayınlanarak kuruluşu gerçekleşen Tütün Eksperleri Vakfı (TÜTEV) Geçici Yönetim Kurulunun yapmış olduğu toplantı sonucu; İbrahim GÜLEKİM Başkanlığı, Hüseyin KOÇ Başkan Yardımcılığına, Yaşar Turan GÜLMEZ Muhasip Üyeliğe, Mustafa SEYDİOĞULLARI, Faruk GÜLPINAR, Sezai KARTAL ve Ahmet Hamdi GÜMÜŞ yönetim kurulu üyeliklerine getirilmiştir. Vakıf Yönetim Kurulunca genel kurula sunabilmek amacıyla yönetmelikle ilgili çalışmalar devam etmekte olup daha önce katkıda bulunan meslektaşlarımızın kayıt işlemleri devam etmektedir. Şu ana kadar vakfa katkıda bulunan başvuruda bulunmayan meslektaşlarımızın in kısa sürede üye başvuru formunu doldurup iki adet fotoğrafla vakfa başvuru yapmaları gerekmektedir. Daha önce katkıda bulunmayıp üye olmak isteyen meslektaşlarımızın 2.500.000.-TL'si ile istenen belgelerle Vakıf Yönetim Kuruluna başvuruda bulunmaları gerekmektedir.

Vakıf Genel Kurulunun; muhtemelen Aralık ayı ortalarında gerçekleştirilemesi düşünülmektedir.

Katkıda Bulunup Başvuruda Bulunmayan Meslektaşlarımız

AFŞİN Fazlı	GÜNER Hüseyin
AĞAR Mehmet Ali	GÜNGÖR M. Selim
AKBAŞ Yılmaz	GÖNGÖR Secat
AKBUNAR Fikret	HACIOĞLU Mustafa
AKEL Mümin	HANECİOĞLU Oktay
ALPMEN Haluk	HASGÜL Yılmaz
ALTINÇİEK Nezih	IRMAK Erol
AŞIK Ahmet	KALKAN Vedat
AYDIN Zeynel Abidin	KARABULUT Durmuş
AYDUK Yılmaz	KARAGÖL İrfan
BAKÇA Mehmet	KARAGÖZ Ali
BALCI Abdullah	KARPUZ Bahri
BAYHUN Hasan Macit	KARTAL Hasan
BOLAT Yavuz	KAYA Aziz
BOSTANCI İsmail	KAYAALP Bekir
BUYLAKUTLUYURGA Ramazan	KESER Emin
CİVAN Halil	KESER Mehmet
ÇALI Mehmet	KINAY Kenan
ÇANAKÇI Şevket	KIRHAN Kazım
ÇELİK Celalettin	KIRMIZİGÜL Murat
ÇETİNÇAY Uğur	KOÇ Kubilay
ÇİFTÇİ Mustafa	KOMSER Harun
ÇOBAN Tunay	KUYUCUOĞLU H. Ertemiz
ÇOLAK Reşat	MENEKŞE Mahmut
DELİKAYA A. Ekber	NALKIRAN Yılmaz
DEMİR İhsan	NAZLIM Özcan
DEMİREL Cüneyt	OKUTAN Şuayıp
DİNÇ Yalçın	ORAL Medeni
ELER İlyas	ÖZ Gürcan
EMRE Göksel	ÖZ Kamil
ERKAN Süleyman	ÖZ Ünal
ERKAN V. Cihat	ÖZCET Serhat
ERSÖZ Mustafa	ÖZDEN N. Can
ERTEM Arif	ÖZKARA İsmet
ERYİĞİT Yılmaz	ÖZTÜRK Adnan
ESER İsmail Hakkı	ÖZTÜRK Kadir
GENÇ Necati	ÖZTÜRK M. Arif
GENÇALP Talat	ÖZTÜRK M. Kemal
GÖK Cengiz	PEHLİVAN Şükür

POLAT Şükü
SABAHI Hasan
SARIÇALI Süleyman
SARIÇAM Metin
SARUHAN Dursun
SERBEST Coşkun
SERİN Şükü
SİVRİKAYA Hüseyin
SÖZER K. Ersoy
ŞAHİN Hamit
ŞAHİN M. Oğuz
ŞAHİN Tarkan
ŞAHAP Hüseyin
ŞENGÜL Mustafa
ŞİMŞEK Aydın
TACAR Mustafa
TANRIVERDİ Haluk
TANYOLAÇ Serdar
TARAN Adnan
TEKET İsmail
TEMEL Yaşar
TOKSÖZ Üzeyir
TOPÇUOĞLU Cevdet
TURAN Müslüm
TÜFEKÇİ Sami
TÜRE Zeki
TÜRKYILMAZ Zeki
ÜRNEZ Hüseyin
VURAL Selami
YALÇIN İlyas
YALDIZ Kenan
YARAL Tanju
YAVUZ Memduh
YEL Refik
YILMAZ Aydın
YURTSEVER Yusuf
ZORBA Bülent
ZORLU Nazif

PANEL

23.06.1996 Pazar günü İstanbul Kartal, Hasan Ali Yücel Kültür Merkezi'nde "TEKEL'İN ÖZEL LEŞTİRİLMESİ"nin tartışıldığı bir panel düzenlendi. Tüm Gıda Sen ve Tekel İşçileri Platformu'nun ortaklaşa düzenledikleri panele; Ekonomi Profesörü A. Başer Kafaoglu, Hava İş Genel Başkanı Atilay Ayçin, Liman İş Genel Başkanı Hasan Biber, Tüm Gıda Sen Genel Başkanı H. Hüseyin Uluçan Tütün Platformu Başkanı Orhan Özett Tekel İşçisi Ali Koloş katıldılar. Paneli derneğimiz yönetim kurulundan arkadaşlarımız ve meslektaşlarımızın birkaçı izlediler.

Katılımcıların genel değerlendirmeler yaptıkları panelde Tütün Platformu Başkanı Orhan Özett "Tekel Sigara Fabrikalarının neden özelleştirilmemesi gerektiğini, Tütün Platformu olarak Tekel Sigara Fabrikalarının özelleştirilmesine neden karşı çıktılarını" anlattı.

İSTANBUL'DA SOHBET TOPLANTISI

Dernek Yönetim Kurulumuz 3 Ağustos 1996 tarihinde İstanbul'a bir ziarette bulunarak, Yaprak Tütün İşletmeleri ve Ticaret Müessesesi, İstanbul Merkez Müdürlüğü ve Kocaeli Merkez Müdürlüğü'nden bazı meslektaşlarımız ile sohbet toplantısı yapmıştır.

Toplantıda, Türk Tütüncülüğünün ve mesleğimizin sorunlarının genel değerlendirilmesinin yanı sıra, mevcut Tayin Atama Yönetmeliğindeki askılıklar, çıkarılması gereken Eksper Çalışma Yönetmeliği, yapılan son ücret düzeneleşmesindeki hatalar hususunda karşılıklı fikir alış verişinde bulunulmuştur.

Dernek çalışmalarımızın ele alındığı toplantıda ayrıca kuruluşu tamamlanan Tütün Eksperleri Vakfı'nın amaçları hakkında da meslektaşlarımız bilgilendirilmiş ve yapılması gerekenler hususunda arkadaşlarımızın tavsiyeleri dinlenmiştir.

BİZDEN HABERLER

ŞİİR

BEKLEMİŞ BİR PAKET CIGARANIN SON UMUDU'NA

İşte suyumuza kestiler ama masamda yine bir çiçek
bir çiçegin akşamı elbet bir çiçege benzeyecek

nasıl güzel nasıl diri bir çiçek
dipdiri adamlardan biri bir çiçek

evet ben son ve kesin umuduyum bir paket
cigaranın
bir köhne camekânda sarılmış alıp içmemi
bekleyeceğ

sonsuz bir camekânda
başlangıçsız bir çiçek

alırım seni tüttürürüm bir gün güzel tüten
söyle kim var bunu benden daha iyi bilecek

ey kalın duman gün senindir
kim var senden daha doğru tütecek

ben gelirim seni alırım büyük alanlara gideriz
seninle ben o kavruk biçim bir de o diri çiçek

ne sandın bütün alanlar bizimdir
biziz ne varsa kalan, biziz ne varsa gerçek

işte suyumuza kestiler bu bir eylüldür ey
teşrifinewvel
geleceksin intihar özlemleri de kırıcılar da gelecek

nerden baksan bir bütün hüzümüz
nerden baksan sonunda o duru çiçek

ki hüzün bir mavilik duygusuna bozar gideriz biz
çünkü biliyoruz yıklıklarımız serin yaylalarda
üreyeceğ

yağmurlar yağar o serin yaylalara
çünkü serin yaylalarda otlar büyüyecek

bir çiçek bahçesinin elinden tutarız biz, biz
olmasak kim ne
kim pündunu bulup aralara kötü pazarlıklar
böyle söylecek

ey eski camekân ey diri çiçek
biz olmasak şunlara bunlara kim söylecek

ben seni alırım sakin evime koymam sakin sonra
gideriz
gözlerim mavi, senin dumanın mavi, yüreğimiz
bir okka çiçek

suyun da denizin de mavi ve ayucların
bilyorsun bir gün gökyüzü değişecek

işte súrahiyi kırdılar suyumuza kesik hadi bakalım
ey camekân seninle biziz ancak bunları
yenileyeceğ

hadi bakalım ey durgun çiçek
hangi ıslak mendil bunları söyleyecek

tatil bitti güzel hasır şapkamı bir bıçakla değiştirm
suyumuza kestiler iste ama masamda o diri çiçek

tatil bitti şapkamı değiştirm bir bıçakla
o bıçak bir güzel sigara gibi söyleyecek

TURGUT UYAR
(Dünyanın En Güzel Arapistan'dan)

SON TİRYAKİ

Müfit ÖZDEŞ

Metis Y./168 sf./Bilimkurgu öyküler

Müfit ÖZDEŞ'in ilk bilimkurgu kitabı olan
"Son Tiryaki", kitaba adını veren öyküyle
dikkatimizi çekti. Bilimkurgu sevenler için
kitaptaki onbeş öykü, Türkîyeli bir yazarın
kaleminden "usta" olgunluğunda hazırlanmış.

Sigaranın tümüyle yasaklandığı Dünya'dan
"ROUSSEAU" gezegenine göç eden bir
anlamda kaçan Selim, yüzüncü yaş gününde
dünyadan getirdiği Bitlis paketinden son
sigarasını tüttürerek evrenin son tiryakisi
ünvanını alır.

Bakın, son sigarayı tüttürmeden önce son tiryaki ne diyor? "... aslında ben senin tirkayın
değilim... Özgürüğümün tiryakisiyim... Seçme hakkının, hayatımın, kendimin
tiyakisiyim. Senin değil, bağımsızlığının bağımlısıyım. Son tiryaki mi? Hayır.
Başkırmanın, isyanın ve meydan okunan tiryakileri hep olacak. İnsan, insan olduğu sürece."

Güzel bir öykü.. Güzel bir kitap

Okumanızı tavsiye ediyoruz.

TEMELİN SİCARASI

Genel tuvaletlere getirilen sigara içme yasağından etkilenen Safinaz, aynı yasağı sigara içmeden hacet gideremeyen Temel'e de uygulamaya karar verir ve...

"Haçan, pir taha helada sicara içersen, geceleyen yataguna almam senul..." tehdidini savurur.

Temel çaresiz tuvalette sigara içmemeye karar alır. Safinaz da, daha ilk hacet giderme sonrası Temel'in çıktıgı tuvaleti kontrol eder ve sevinçle bağırrı:

- Uy çözünü sevdigüm Temel'i, ilk tefa helanun kenaruna etmemişsun. Demekçi bunca yıldır sicara tumanından dolayı cöremeymişsun deliğü!..

TEBRİK

İzmir Tekel Y.T. İşletme
Müdürlüğü'nde görevli
meslektaşımız Cüneyt KOÇAK,
İkinci Karşıyaka Festivalinde
Karşıyaka Belediyesi ve
KSİAD'ın düzenlemiştir olduğu
Karşıyaka konulu Ulusal
Fotoğraf Yarışmasında İFOD
Özel ödülünü kazanmıştır.
Arkadaşımızı kutlar, başarılı
çalışmalarının devamını dileriz.

BAKANIMIZ NAFİZ KURT'U ZİYARET

Derneğimiz Yönetim Kurulu 11 Eylül 1996
tarihinde Ankara'da, Tekel'den sorumlu Devlet
Bakanı Sayın nafız Kurt'u ziyaret etti. Tekel
Genel Müdür Yardımcılarından Sayın Tokyar
Erhan ile Sayın Hüseyin Çetin'in de hazır
bulunduğu toplantıda derneğimizce
bakanımıza; Tütün Eksperliği Yüksek Okulu
mezunu işsiz arkadaşlarına ilişkin yönetmeligin
bir an önce hayatı geçirilmesi, 1 sayılı cetvelde
yer alan İşletme Müdürleri ile 2 sayılı cetvelde
yer alan işletme müdür yardımcılarının ücret
surunlarının giderilmesi, Doğu ve Güneydoğu
Anadolu Bölgesi'ndoe uzun süredir görev
yapan meslektaşlarımızın talepleri
doğrultusunda tayinlerinin yapılması ve geçmiş
senelerde meslektaşlarımızın yararlandığı
sürekli harçrah uygulamasına tekrar dönülmesi
gibi konularda taleplerimiz ile tahkim heyetleri
hususunda tedbir alınması konusu aktarıldı ve
bu konularda kendilerinin katkıları istendi.
Bakanımız da, iletilen bu sorunlara sıcak
bakarak çözümü konusunda gerekli ilgiyi
göstereceğini tarafımıza iletmişkîr.

TEBRİK

Eşme Tekel Y.I. İşletme
Müdürlüğü'nde çalışan
meslektaşımız Şevket TEZEL
TRT-1 TV kanalında yayınlanan
"Bir Kelime Bir İşlem" adlı
programında gösterdiği başarı
nedeniyle kendisini kutlar,
başarılarının devamını dileriz.

BİZDEN HABERLER

MERHABA DÜNYA

Adı	Annem-Babam	Doğum tarihimi
Melis	Saadet-Kazım TAŞTAN	02.05.1996
Duygu	Rukiye-Ahmet AŞIK	13.06.1996
Şayan	Atakan Nuşin-Caner CAN	30.06.1996
Oğulcan	Semra-Süleyman SARI	01.07.1996
İrem	Nazan-Bekir ÇOPUROĞLU	11.07.1996
Alpcan	İlkıncı-Levent OGAN	29.08.1996
Çocuklarımıza sağlık ve başarılarla dolu uzun ömürler dilerken, anne ve babalarını tebrik ederiz.		

ELVEDA BEKARLIK

Hatice-Kenan KINAY	16.06.1996
Yelda-Gürsel TANRİKUL	19.07.1996
Füsun-İbrahim ERTEM	17.08.1996
Sabure-İsmail YAZGI	08.09.1996
Yeliz-Kenan KINAY	21.09.1996
Filiz - Yılmaz AKBAŞ	28.09.1996
Nikah, düğün ve nişan törenleriyle evliliğe merhaba diyen meslektaşlarımızı, eşlerini ve nişanlılarını tebrik eder, sağlık ve mutluluklar dileriz.	

1996 YILINDA TEKEL'DEN EMEKLİ OLAN MESLEKTAŞLARIMIZ

Ali ÇAKIR	Ahmet DINÇER
Cihat ESER	Mustafa KALIPÇI
Nazif KURDOĞLU	Şükrü Polat
Necdet ŞAHİN	Cahit ÜNLÜER
Atıl YURDAKUL	
Tekel'den emekli olmuşdur. Kendilerini Tekel'e ve mesleğimize vermiş oldukları hizmetlerden dolayı kutlar, yeni yaşamlarında başarı ve sağlık dolu günler dileriz.	

BAŞSAĞLIĞI

Kemalpaşa Tekel Y.T. İşletme Müdürü meslektaşımız Yavuz BARIŞKAN'ın babası Abdurrahman Beyfendi 25.06.1996 tarihinde vefat etmiştir. Merhuma Allah'tan rahmet, meslektaşımıza ve yakınlarına başsağlığı dileriz.

İzmir Tekel Y.T. İşletme Müdürlüğü kadrolu meslektaşımız Zeki YILMAZ'ın babası İsmail Beyfendi 15.07.1996 tarihinde vefat etmiştir. Merhuma Allah'tan rahmet, meslektaşımıza ve yakınlarına başsağlığı dileriz.

Değerli meslektaşımız, kıymetli ağabeyimiz Hüseyin ÇAKAN (6. Devre Eksperlerinden) 20.08.1996 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.

Merhuma Tanrıdan rahmet, ailesine yakınlarına ve meslektaşımıza başsağlığı dileriz.

DÖRT YILLIK MEZUNİYETE DOĞRU

Celal Bayar Üniversitesi Tütün Eksperliği Yüksek Okulu tarafından 1995-1996 Öğretim yılında açılan intibak programına katılan 2 ve 3 yıllık diploma sahibi 28 meslektaşımız intibak sınıfını başarı ile tamamlayarak bir üst sınıfa devam hak kazanmışlardır. Kendilerini kutluyoruz.

1996-1997 Öğretim yılında devam eden intibak programına bu yıl da, kontejan 3'er kişi artırılarak toplam 36 kişi olarak devam edilmektedir. Başvuran, 2 yıllık diploma sahibi 14 meslektaşımız ile, talep fazılılığı nedeni ile sınava girerek başarılı olan 3 yıllık diploma sahibi 18 meslektaşımız bu yılki intibak programına katılma hakkını elde etmişlerdir.

Yönetim Kurulu Başkanı Hüseyin Koç, Sekreter Kasım Demirel ve Üye Faruk Gülpınar'dan oluşan heyetimiz 26.08.1996 günü YÖK Başkanlığına giderek intibak konusunda görüşmelerde bulunmuşlardır. Görüşme taleplerimiz şu başlıklardan oluşmuştur.

a) Lisans tamamlama programına ait Genel Kurul kararında belirtilen %50'lük kontenjan sınırının bu öğretim döneminde kaldırılması,

b) Kontenjan uygulanacaksa 2 ve 3 yıllıklar için toplam olarak uygulanması,

c) Şayet bu taleplerimiz bennisense ise programının önemizdeki yıllarda da devamına izin verilmesi,

d) 2 yıllık diploma sahibi meslektaşlarının 3 yıl okuyarak 2 yıllık diploma aldıkları göz önünde tutularak 4. sınıfa

intibaklarının yapılması ve kredi sistemi uygulanarak 3. sınıfa ait dersler açısından almalarının sağlanmasına imkan verilmesi, talep edilmiştir. Genel kurulun alacağı karar beklenmektedir.

Bu yıl intibak programına katılacak arkadaşımızın isimleri aşağıdadır. Kendilerine başanlar diliyoruz.

2 Yıllık Diploma Sahipleri

I. Hakkı ARIKAN
Erol KOCAGİL
A. Bülent ZORBA
M. Latif ÖZSU
Celalettin ÇELİK
Talat GENÇALP
Harun KOMSER
Hikmet SAPAN
Muhammed AZGÜN
M. Haşim DOĞUSAN
Mehmet ÇİFTÇİOĞLU
Zekai KULOĞLU
Kemal SAVAŞ

3 Yıllık Diploma Sahipleri

Hüseyin KOÇ
Recep ÇAKMAK
Recep COŞKUN
Mehmet KESER
Akgün ASLANTAŞ
Sadık ÇELTIK
Bülent GÜVEN
Hasan Macit BAYHUN
Ramazan GENÇ
Toros ÖZTÜRK
Erhan UZUNLAR
Ferit KIZILIRMAK
Cavit BİLİR
Selahattin ÖZALP
Yılmaz AYDÜK
M. Ali TÜMAY
Mustafa DOĞRU
Atilla SUCU
Levent ÖZEN

DEĞERLİ MESLEKTAŞLARIM,

Ön hazırlıklarını yaptığım "Türkiye Tütüncülik Terimleri Derleme Sözlüğü" isimli çalışmada tüttünlükle ilgili mahalli terimlerin de yer olması için yardımınızı bekliyorum. Terim ya da deyimlerin açıklamalı tanımları ve kaynakları belirtildiğinde değerlendirme açısından daha uygun olacaktır. Katkıda bulunacak meslektaşlarına veya ilgili araştırmacılarla şimdiden teşekkürlerimi sunuyorum.

Mustafa SEYDİOĞULLARI
Tekel Yaprak Tütün İşletme Müdürlüğü, Müdür Yrd.
MUĞLA

BULMACA

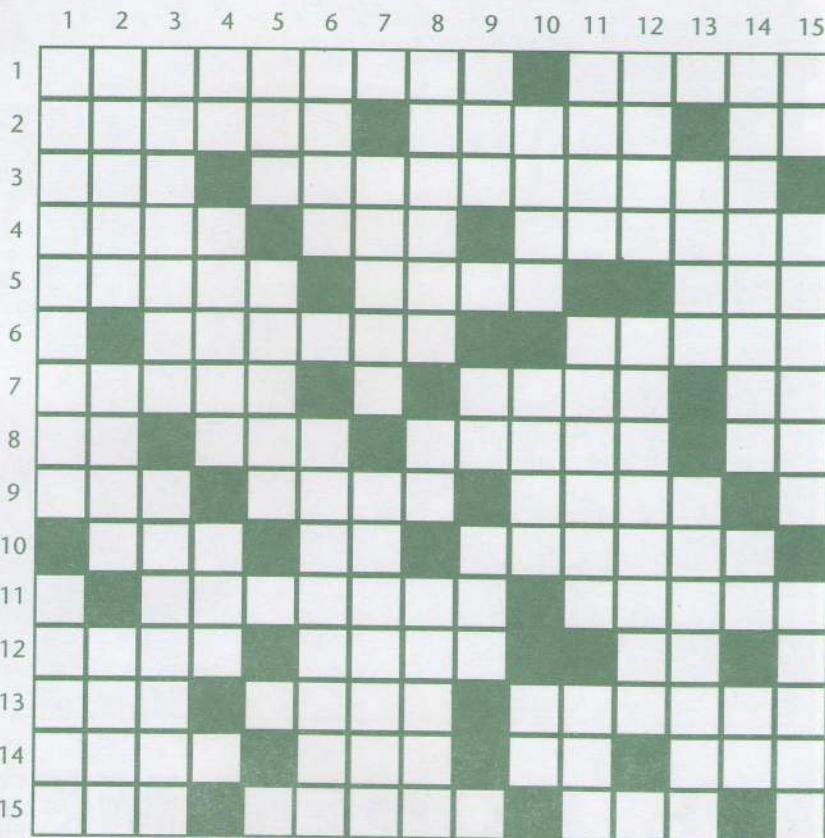
Hazırlayan:
Sabahattin BATUR

Soldan Sağa:

- 1) Trabzon İsl. Md.'ne bağlı alım noktası Şebin.... - Gümüşhane'nin bir ilçesi.
- 2) Bafra İsl. Md.'ne bağlı alım noktası - Eskiden topları ateşlemekte kullanılan kaytan biçiminde tutuşturucu madde.
- 3) Eski dilde boyun egen - İzmir'de bir semt.
- 4) Atılgan, gözü pek - Demir yolu - Bir tatlı çeşidi.
- 5) Bir tatlı su balığı - Ege'de bir ada - İrade dışı hareket.
- 6) Asetik asitin tuzu veya esteri - Argoda fazla böñ.
- 7) Elle yapılan bir alay işaretü - Kesin - Yabancı.
- 8) Olmaz anlamında bir itiraz ünlemi - Bir uzunluk ölçüsü birimi - Tersi, eskiden tütün kıyma aleti - Boru sesi.
- 9) Kanal - Kızınca tüketen hayvan - Namaz kıldıran din görevlisi.
- 10) İnsan vücudunun dış yüzü-Kalsiyumun simgesi - Ermenistan'ın başkenti.
- 11) Bir işin doğrusu - Tersi, çiçek tozu.
- 12) Asıl - Argoda vurgun - Sodyumun simgesi.
- 13) Eski dilde mezar - Eskiden tütün konulan küçük torba - Alışılmış olanın büyük.
- 14) Bir hayvan - Bir geyik cinsi - Osmiyumun simgesi - Gezinti teknisi.
- 15) Parlak olmayan - Kavimle ilgili - Ödeme.

Yukarıdan Aşağıya:

- 1) Akhisar'da tütün literatüründe önemli bir yeri olan Çamönü köyünün eski adı - Güzel sanatların bir dalı.
- 2) Çorum'un bir ilçesi - Kalbin büyük atardamarı - Arabistan'da bir çöl.
- 3) Onbir ayın sultani - Bir olayın gerçekleşeceğini önceden bilme.
- 4) Tok olmayan - Bir erkek ismi - Kur'an'da bir sure.
- 5) Allah'ın bir ismi - Tersi, bir mantarla bir su yosununun ortak yaşamasıyla ortaya çıkan bitki.
- 6) Bayındır hale getirme - Bir renk.
- 7) Güvey - Geyik derisinden yapılmış çarık.
- 8) İyi olma hali - Olumsuzluk eki - Açıkça.

- 9) Kuzey Afrika'da bir dağ , Bir harfin kalın okunuşu - tarihte bir devlet.
- 10) Karşıt- Tersi, 1970'li yıllarda İtalyan futbolunun altın çocuğu, ...Derek.
- 11) Danışıklı müsabaka - Seyrek dokunmuş bir kumaş cinsi. İsyancı.
- 12) Tersi, ili yöneten-Türk Sanat Musikisinde bir makam adı.
13. Dar ve uzunca tahta - Doğu Anadolu'da tüntüncü bir ilimiz.
- 14) Açıklık - Numaranın kısa yazılışı - Bir haber ajansımızın harfleri.
- 15) Tersi, en kısa zaman - ikiye bölünmüş olma durumu - Nişasta şeker ve su karışımının pişirilerek soğutulmasıyla yapılan bir tür tatlı.

Not: Bulmacamızı doğru çözenler arasında kura ile belirlenecek (3) meslektaşımıza Mahmut YESARI'nın ÇULLUK isimli romanı armağan edilecektir.

Çözümlerin aslı ya da fotokopisi, en geç 31 Ekim 1996 tarihine kadar elimize gelecek şekilde derneğimiz adresine posta yolla verilmelidir. Başarılar dileriz.

29. SAYIDAKİ BULMACANIN ÇÖZÜMÜ

Soldan Sağa:

- 1) Acıstütün-Yaşmak. 2) Res-Sorun-Ası. 3) Ir-Sü-Asla-Tr.
- 4) Zenonun Bilinci 5) Anason-Umay-İnc. 6) Br-Yeis. 7) İlkk-Baget-Riel. 8) Ayasuluk-Mol.
- 9) Noel-Gaco-Or-Su. 10) İslama-Uterus. 11) Ika-TKİ-As.
- 12) Osborne-Premium. 13) Tal-Puro-Edirne. 14) İdikut-Tagor-Az. 15) Nesiç- Sigarillo.

Yukarıdan Aşağıya:

- 1) Arızalı-Nikotin. 2) Ceren-Laos-Sade. 3) İs-Nasiye-İblis.
- 4) Pos-Kaliko-Ki. 5) Üs-Not-Marpuç. 6) Tosun-Buga-Nut.
- 7) Ürün-Bala-Ter. 8) Nü-Burgucuk-Oti. 9) Naim-Ekotip-Ag. 10) Slayt-Rega. 11) Adliye-Torcedor. 12) An-Ir-Ru-Miri.
- 13) Ma-Cisim-Sair. 14) Astin-Eos-Sunal. 15) Kır-Çulluk-Mezo.

18. DÖNEM MEZUNLARI ARAMIZDA

Celal Bayar Üniversitesi Tütün Eksperliği Yüksek Okulu 18. Dönem mezunlarını verdi.

1995-1996 öğretim yılında, 49 son sınıf öğrencisinin yanısıra af kapsamında öğrencilik hakkını elde eden 8 meslektaşımızda başarılı olarak Tütün Teknoloji Mühendisi olmaya hak kazandı. Mezuniyet, Akhisar Havuzbaşı Restaurant'ta, Celal Bayar Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Tuna Taner'in de katıldığı kep giyme töreni ile kutlandı.

Yeni mezun arkadaşlarımızın bir bölümü okulun Akhisar'da olmasının avantajını iyi kullanarak özel sektörde istihdam imkanı bulmuşlardır. Gayretlerinden dolayı kendilerini kutluyoruz. Onlara bu şansı verenlere de ayrıca teşekkür ediyoruz. İnanıyoruz ki diplomalı eksper kullanmanın yasal zorunluluğu bir yana ne kadar gereklili ve doğru olduğu zaman içinde daha net görülecektir.

TEYO'nun son dört yılda mezunlarının istihdam problemi defalarca dile getirilmiş, neticede 50 Tütün Teknoloji Mühendisi kadrosu ihdas edilmiştir. Önümüzdeki günlerde başvurular için çağrı yapılacaktır. Başvuru yapacak arkadaşlarımıza, işe giriş sınavında şimdiden başarılar diliyoruz. Tekel Genel Müdürlüğü'nün talep ettiği diğer Tütün Teknoloji Mühendisi kadrolarının da, yasal prosedürün bir an önce tamamlanması ile hayatı geçirilmesini bekliyoruz.

Camiamıza katılan, TEYO'nun 18. Dönem mezunu meslektaşlarını kutluyor, onların ve diğer işe gitmemeyen eski dönem mezunlarının da, sektördeki yerlerini alarak, biran önce üretken hale gelme fırsatı bulmasını diliyoruz.